

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan sivečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. za mesec po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od četiristopne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Gospodskih ulicah št. 12.

Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Vabilo na naročbo.

Slavno p. n. občinstvo uljudno vabimo na novo naročbo, stare gospode naročnike pa, katerim bo potekla konec meseca naročnina, prosimo, da jo o pravem času ponové, da pošiljanje ne preneha in da dobé vse številke.

„SLOVENSKI NAROD“

velja za Ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom

Za vse leto	13 gld. — kr.
„ pol leta	6 „ 50 „
„ četrt leta	3 „ 30 „
„ jeden mesec	1 „ 10 „
Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. na mesec, 30 kr. za četrt leta.	

S pošiljanjem po pošti velja:

Za vse leto	15 gld. — kr.
„ pol leta	8 „ — „
„ četrt leta	4 „ — „
„ jeden mesec	1 „ 40 „

Naročuje se lahko z vsakim dnevom, a h kratu se mora poslati tudi naročnina, drugače se ne oziramo na dotično naročilo.

Upravnistvo „Slov. Naroda“.

V Ljubljani, 29. novembra.

Naj oficijozna glasila še tako trdijo, da se sedanji vladi ni bati Mladočehov, da se bode že dalo govoriti z dr. Gregrom, vender vsakdo ve, da bi Taaffeju bilo mnogo ljubše, da bi še dalje vodil narod češki dr. Rieger, ne pa dr. Gregr. Če bi res vlada bila tako zadovoljna z Mladočehi, bi se pač ne bila ves čas tako bojevala proti njim. Skoro smemo reči, da je vse delovanje sedanje vlade merilo na to, da bi oslabilo sedanjo mladočeško opozicijo.

Da je mladočeška opozicija prišla do take veljave, gre pa v resnici vsa zasluga le grofu Taaffeju, še bolj pa ministru Gauču, pa njiinemu tovarišu grofu Schönbornu. Da so ti možje drugače postopali, gotovo bi danes Vašaty in dr. Gregr ne imela več upliva, nego sta ga imela pred Taaffejevo dobo, ko so Mladočehi le s težavo priborili kak mandat. Tedaj je bilo stališče Riegrovo tako

trdno, da so se zaman vanj zaletavali vsi mladočeški valovi. Pa tudi češko državno pravo, katero danes straši nekatere Dunajske kroge, bi ne bilo tako na dnevnem redu. Najbrž bi se narod češki za to pravo toliko ne naučeval, če bi videl, da so pravice njegove tudi brez tega prava dobro zagotovljene. Da so Čehi videli, da je pod sedanjo ustavo mogoč svoboden razvoj njih narodnosti, bi se gotovo jeli prijazniti ž njo. Ko je grof Taaffe spravi Čeha v državni zbor, bila je njegova naloga, da spravi češki narod in ne le zastopnike njegove, s sedanjo ustavo. Ministerski predsednik je pa mislil menda, da je njegova naloga nasproti Čehom že rešena, če jih je le spravi v državni zbor.

Pred vsem bi se bila morala izvesti popolna enakopravnost. Sedanja vlada je baš v tem oziru bila jako počasna. Nedostajalo jej je dobre volje. Namesto da bi se lotila rešenja narodnega uprašanja, je pa sprva vrgla nam nekaj drobtin, potem pa z narodnogospodarskimi uprašanji hotela narodno uprašanje odriniti z dnevnega reda. Da celo poskusila se je germanizacija pod krinko spravljalivosti. Na želje slovanskih zastopnikov se je vedno manj oziralo. Če se je semtertja kaj Slovanom dovolilo, se jim je pa drugej skušalo vzeti. Ko so Čehi dobili vseučilišče, hotela jim je vlada vzeti mnogo srednjih šol. Dotični ukaz ministra Gauča je še le odprl oči češkemu narodu. Ugodne prilike so se hitro poprijeli Mladočehi, da so narodu ta udarec v lice slovanskemu prebivalstvu proglasili za posledico premalo odločnega postopanje staročeških narodnih zastopnikov. Tedaj je bil še čas, da vlada stopi na drugo pot in tako prihiti Staročehom na pomoč. Ne bilo bi treba družega, nego da je na odločno zahtevo Staročehov kar razveljavila svoj ukaz. S tem bi bila pokazala narodu, da njegovi zastopniki na Dunaji imajo še vedno nekaj upliva. Ker je pa gospod Gauč stvar odlašal, se je pa mladočeška agitacija razvila tako mogočno, da tudi obnovenje razpuščenih šol ni več moglo pomagati.

In v takem času prišle so deželnozborske volitve. Kaki ukazi so se dali povodom teh volitev češkemu namestniku v tem oziru, ni znano. Znano je pa, da so vladni organi na Češkem delali za Staročehe. Izid je bil za Mladočehe ugoden. Iz tega

izida pa visoka gospoda na Dunaji neso znali posneti pravega nauka. Dolžili so namestništvo, da je imelo premalo energije. Namesto, da bi se bolj ozirali na narodne težnje, zamenili so namestnika in na njegovo mesto postavili visokorodnega gospoda, ki niti češčine ne ume. To je bil nov udarec v obraz češkega naroda. Na Dunaji pa neso mislili, da bodo Čehi čutili ta udarec, temveč so le mislili, da bode imenovanje grofa Thuna dalo duhom neko novo smér. Ker je grof Thun odličen pristaš zgodovinskega plemstva, mislili so, da bode to imenovanje okrepilo staročeško stranko, ki se je potegovala prejšnja leta za zgodovinsko pravo češke kraljevine, ne da bi se v tem oziru dalje storil kak korak. In res je to imenovanje dalo duhom nov smer. Po listih se je jelo razpravljati obnovenje češkega prava. Mladočehi so se polastili te zadeve in jo spravili celo pred deželni zbor. Zgodovinsko pravo pripravilo je tako vlado v zadrego, dočim je sama poprej mislila, da bode to pravo vód, s katerim vrže Mladočehe z njih stališča.

Da bi zatrla mladočeško gibanje, uprizorila je vlada sedaj znano spravo, da dobi Nemce na svojo stran proti Mladočehom. Ta sprava, posebno pa še naredba ministra pravosodja z dne 3. februarja, ki je pokazala, kako hoče vlada izvajati spravo, sta pa Staročehom popolnoma spodkopali stališče. Ko bi se bil dovolil češki notranji jezik, bi se bila morda staročeška stranka obdržala in tako spravila spravo pod streho. Ker se pa iz strahu pred Nemci in vsled naučenja za nemški notranji jezik vlada ni upala ali ni hotela ugoditi željam dr. Riegra, je staročeška stranka zgubila pri narodu zaupanje. Jela je razpadati. Nedavno je izstopila dvanajstotica najodličnejših članov iz staročeškega kluba in gotovo dolgo ne bode, da se zruši ves klub. Toliko lahko rečemo, da državnozborskih volitev nekdanj mogočna staročeška stranka ne bode preživela. Zvrnila se bode v grob, katerega ji je skopala vlada. Žaloval tudi drugi ne bode za njo, kakor ministerstvo, kateremu je verno službovala, ali očitati pa vlada ne bode mogla nikomur ničesar, ker je le ona kriva, da je tako prišlo. Če bode morda posledica preosnove strank na Češkem padec sedanje vlade, reči bode moral Taaffe, da je le sam sebi skopal grob.

LISTEK.

Nedeljsko pismo.

„Lepa zbornica Ljubljanska“, kakor jo imenuje „Pesem o Ravbarji“, končala je delovanje svoje in skoro bodo na istih prostorih, kjer se je jeminole dni posvetovalo in govorilo o dežele kranjske in naroda slovenskega blaginji, postavljene nemške Thespijske gare, raz katere se bode občinstvo seznanjalo z raznimi, več ali manj srečnimi proizvodi dramatične literature. Kjer so pred malo dnevi doneli še glasi slovenski, čula se bode izključno nemška govornica, mesto deželnega parlamenta zavzemali bodo nemški, z vseh vetrov došli glumači.

Nemško gledališče predstavljalo nam bode deloma jednake prizore, kakeršnim smo bili priče za prošlega zasedanja, ko se je deset nemškutarjev in osem klerikalcev združevalo v „sveto alijanco“, ko je kanonik Klun jednako glasoval, kakor doktor Schaffer, ko sta baron Žvegelj in Dragož korakala držeč se takorekoč pod pazduho, baron Apfaltrern in Detela plesala političen „pas des deux“, Luck-

man in Povše pa tudi po svoje zacepetala po ne baš gladkem parketu.

Bili so čudni prizori in precej prozorne spletke, vsled katerih so Nemci imeli faktično večino in so záse porabliali luč in senco, kakor jim je godilo, da smo kar osupeli v očigled takim dogodkom. No stvar je za letos pri kraji in meni ne preostaje družega, nego misliti si: „et meminisse juvabit.“

Zato se pa hočem danes baviti z Berolinskim Kochom, od katerega še vedno upam, da bode naposled zasledil tudi še one nesrečne bacile, ki so tako kvarno delovali v narodnih vrstah. Doslej jih še ni, pač pa nov način o zdravljenji sušice. O tem njegovem izumu nastala je nečuvena reklama in Berolin zmatra se za pravo obljubljeno deželo, kjer bode ozdravljen vsak, komur so začele odrekati pluća in kdor ima v tem ali onem delu telesa nekoliko onih tvorin, ki jih navadno zovemo tuberkelje.

Silna reklama posegla je zlasti mej bolnike in zdravnike. V Meranu se bolniki kar v kot pometali svoje brgle in napotili se v Berolin, kjer je danes nad šest tisoč tujih zdravnikov, ki bi se radi seznanili s tajnostno iznajdbo Kochovo, nebrojno

število pa bolnikov, ki bi radi dobili zdravila za svoje boleti. Žal, da je ogromna večina teh zdravnikov in bolnikov storila dolgo in drago pot zaman, ker ne pridejo na vrsto, posebno pa radi tega, ker Kochova iznajdba še ni završena in so večaki prve vrste začeli se izjavljati jako skeptično o njej.

Ne bodem ponavljal, kar je v tej zadevi rekel in pisal župnik Kneipp, h kateremu se je preteklo poletje, mimogrede omenjeno, učiti šel zdravnik iz Ljubljane, a menda brez pravega uspeha —, a Billroth na Dunaji in slavni Semmola v Napolji izrekla sta se odločno proti Kochovi metodi. Semmola pravi, da so Kochove studije nepopolne, stališče njegovo panaravnost krivo, da o tem niti misliti, da bi se s Kochovo tekočino ozdravili ljudje na plućih oboleni.

Takim in enakim iz strokovnjaških krogov prihajočim glasom, pridružujejo se še drugi, kako v Berolinu tuje zdravnike in bolnike neusmiljeno, brez noža deró. Tako bi bil nek bolnik rad prišel na dr. Levy-ja kliniko. Dobil je odgovor, da sedaj ni možno, ker je vse prenapolnjeno, a če hoče vzeti zasebno stanovanje, ga bode doktor Levy že zdravil. Toda, ker je mezge (limfe) jako malo, jedenkratna injekcija ne bode izpod 300 mark. O

Deželni zbor kranjski.

(XV. seja, dné 25. novembra leta 1890.)

(Konec.)

Posl. dr. Papež poroča o prošnji občine cerkniške za ustanovo c. kr. okrajne šolnice v Cerknici in o prošnji občin Grahovo in drugih za ustanovitev lastne občine. Dež. odbor je prvo prošnjo oddal justičnemu ministerstvu s priporočilom, da jej ustreže. O drugi prošnji sta občinski odbor v Cerknici in Staremtrgu nasprotna. Izroči se dež. odboru.

Poslednja točka jutranje seje bila je precej burna vsled čudnega stališča, katero je zavzel žalibog jeden del narodnih poslancev proti višji dekliški šoli.

Posl. Višnikar poročal je v imenu finančnega odseka o deželnem prispevku za vzdrževanje višje dekliške šole. Ker je to vprašanje v zvezi z bolnico, o katere nakupu je bilo že govorjeno, je deloma že znan predmet iz prejšnje debate. Poročevalec omenja, da je to vprašanje zbudilo že mnogo hrupa po domačih časopisih, mestni zastop sklenil je, da ustanovi tako šolo, ako obljubi dežela 4000 gld. podpore na leto. Dež. odbor in večina fin. odseka mislita, da je primerno, če se dovoli ta podpora. Zatorej predlaga fin. odsek:

Ljubljanski občini se zagotavlja za vzdrževanje višje dekliške šole s slovenskim učnim jezikom letni prispevek s tretjino letnih stroškov, toda ne več kot 4000 gld. in le s pogojem, da se učni načrt sestavi sporazumno z dež. odborom.

Posl. Klun trdi, da je stališče se spremenilo vsled nove izjave g. Gorupa. Zdaj sme mesto bolniško poslopje obdržati tudi za obrtno šolo. (Dr. Tavčar vmes: V prvi vrsti za dekliško šolo.) Mestni zbor mora to stvar še enkrat pretresati, ali ostane pri svojem prvotnem sklepu. Govornik je proti predlogu fin. odseka, ker hoče imeti objekt pred seboj, predno glasuje zanj. Predlaga naslednjo resolucijo:

Glede na to, da se je podlaga za ustanovitev višje dekliške šole v Ljubljani po ponudbi gospoda Gorupa z dne 24. t. m. bistveno spremenila, se deželnemu odboru naroča, da dotični odstavek omenjene ponudbe naznanja mestnemu odboru in oziraje se na sklep deželnega zbora z dne 18. novembra 1889. poroča v prihodnjem zasedanju.

Posl. dr. Tavčar izjavlja, da ima namen žaljenja, da hoče žaliti nasprotno stranko, a le v taki formi, da bi ga predsednik ne mogel klicati k redu. Kanonik Klun igra v tem vprašanju ulogo, ki utegne pogubna postati za njegovo stranko. Višja dekliška šola je tako eminentno narodno vprašanje, da se ne more meriti po onem kopitu, ki je v navadi v kat. političnem društvu. Pripoveduje, kako so v klubu vsi poslanci jednoglasno sklenili, da vsprejmejo dostavek Kluna in Detele, da se šola osnuje na verski podlagi, da se načrt sestavi in odobri po dež. zboru, zdaj pa hote nekateri prelomiti častno besedo. Pozivlje posl. Kluna in Detele, naj mu ugovarjata če moreta in rečeta, da laže! Kar bode on predlagal, ni zrastlo na njegovi njivi, nego na njivi kanonika Kluna in posl. Detele. Če jima je do častne besede, morata ali zapustiti dvorano, ali pa glasovati z nami. Mi smo v soboto

drugem Berolinskem zdravniku se piše, da z novo Kochovo metodo zasluži vsak dan deset tisoč mark.

To so premisleka vredne številke, to tembolj, ker jih nabajamo v izključno nemških listih. Prvotna „furijska“ je izvestno pri kraji in sedaj pričelo je hladnokrvno, objektivno presojevanje, katero bode trpečemu človeštvu le v korist. Preobrat javnega mnenja se je že pričel in bode od dneva do dneva vidnejši, naposled morda celo krivičen. Saj se že čujejo glasovi, da teorija o bacilih ni niti nova, marveč prastara. Že rimski učenjak Varro Mark Terencij je bacile poznal. V svoji knjigi „De re rustica“ pripoveduje o malih živalicah, prihajajočih skozi usta in nos v človeško telo, ki prouzročujejo najhujše bolezni. To je bilo 37 let pr. Kristom, zato se pač sme trditi: „Nil novi sub sole!“, ali kakor je nekoč vzdihnil mojster Göthe:

„Wer kann was Kluges, wer was Dummes denken,
Das nicht die Vorwelt schon gedacht?“

Da, da, vse je že bilo, kakor bi rekel Ben Akiba, samo tega še ne, da bi se bili nemškutarji in slovenski klerikalci družili, v tem smo brez dvojbe izvirni.

soglasno glasovali za podporo nunski šoli, akoravno se je hotela odstaviti z dnevnega reda. Zdaj pa stranka Klunova neče ničesar več vedeti, da reši svojo častno besedo. Naudušeno apeliral je govornik na lojalnost nasprotno stranke, potem pa dostavil, da bode morda res prišel čas, ko bode vsled nerodnega ravnanja in obnašanja njenega prišlo, tako, da bode liberalna stranka primorana poiskati si drugih alijanc. Kako iz srca je govoril veliki večini poslušalcev kazali so živahni dobroklici in ploskanje ki se je čulo po končanem govoru, ki je naredil globok utisek na prihujoče.

Predlog dr. Tavčarja (po Klunu in Deteli) se glasi:

Ljubljanski občini se zagotavlja za vzdrževanje višje dekliške šole s slovenskim učnim jezikom letni prispevek s tretjino letnih stroškov, toda ne več kot 4000 gld. in le s pogojem, da se višja dekliška šola ustanovi na versko-nravnstveni podlagi, in da se organizacijski in učni načrt te šole sestavi sporazumno z deželnim odborom ter v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru v potrdilo predloži.

Posl. Detela trdi tudi, da se je situacija spremenila. Oporeka, da bi se bili vezali v klubu s častno besedo, zdaj pa je tudi stvar drugačna, nego je bila takrat. Zastopniki kmetskih občin hoteli so skazati svojo dobrohotnost proti Ljubljanskemu mestu. Da bi krhali zdaj svojo besedo, tega se ne more reči. Mesto mora še enkrat se izreči, potem pa dežela. Zavaruje se proti očitjanju, da bi on in njegovi s mišljeniki prelomili svojo besedo ali premenili svoje mnenje.

Posl. Hribar pravi, da se ne bo postavil niti na stališče Kluna niti na ono Detele, ampak na obče slovensko. Višje dekliške šole nam je živo potreba. Že pri štiridesetletnici cesarjevi hotel jo je osnovati mestni zastop, ko je došla velikodušna ponudba gosp. Gorupa. Ženska izobrazba v nas je slaba gledé narodnosti, nemštvo oklepa nas od vseh strani. V eminentno narodnem vprašanju pokazati smo hoteli, da smo jedini, a onemogočilo se nam je. Previdni moramo biti, mestu besede izvrševaje — katera se je nahajala v resoluciji, ki se ni vsprejela, stavilo se je oziraje se na sklep dež. zbora. To kaže, da narodna manjšina hoče imeti vratica odprta, da se izmuzne skozi. Poslanec Klun je rekel, da hoče objekt imeti pred saboj predno glasuje zanj. A on dobro ve, da tudi mi smo zato, da se šola osnuje na verski podlagi. Poštenja je treba v politiki; kaj smo vam storili mi, da nam vedno podtikate brez verstvo? Končno apeluje na nemško manjšino, ki bi imela lepo priložnost pokazati svojo dobrohotnost, a neče, to obžalujem — pravi govornik — še bolj pa obžalujem, da se na tej strani mej nami nahajajo možje, kateri delajo proti eminentno narodnim interesom.

Posl. Klun odgovarja in razjasnuje postopanje njegovih somišljenikov ter oporeka, da bi si bili hoteli odpreti vratica. Vaš organ — pravi — povedal je, kaj vi hočete, čuditi se ne smete, če hočem vedeti, za kaj da glasujem. Mestni zbor ima dolžnost še enkrat pretresati stvar in nov položaj, v katerem se nahaja. Oporeka dalje, da bi bil on ali njegova stranka kaj napačnega zagrešila gledé glasovanja za podporo uršulinski šoli. Končno odgovarja dr. Tavčarju, glede osnovanja nove stranke, in ostane pri svojem predlogu, ker zmatra položaj za bistveno spremenjen in preudarka potreben vsled nove izjave g. Gorupa.

Posl. Grasselli omenja, da je položaj res spremenjen, a le za mestni zastop, za dež. zbor pa nikakor ne. Mestni zastop pa pozna svojo dolžnost. Če gospodje trdijo, da je vse jedno, če se reče izvrševaje ali pa oziraje se na sklep deželnega zbora, zakaj pa se potem tako opirajo na drugi izraz. To kaže, da ne samo vratica hoté odprta imeti, nego še širša vrata. Za mestno občino je velike važnosti dekliška šola, vsakdo mora obžalovati ta razpor. Vsakdo glasuje naj po svoji vesti, posledice zagovarjal bode vsakdo sam.

Posl. Detela odgovarja še enkrat in se razburja, oporeka nujni potrebi dekliške šole ter si privoščí končno citat Wallensteinov, kateri pa menda nikogar ni prepričal.

Poročevalec Višnikar poudarja, da stališče zbora je isto, kakor je bilo, on vzdržuje predlog finančnega odseka.

Pri glasovanju bil je vsprejet predlog Klunov z 18 proti 13 glasovi. Glasovali so zanj: Baron Apfaltrern, grof Auersperg E., grof Auers-

perg L., Braune, Detela, Draguš, Klan, Lavrenčič, bar. Lichtenberg, Luckmann, Ogorelec, Pakiž, dr. Papež, Povše, baron Rechbach dr. Schaffer, bar. Schwegel, bar. Wurzbach. (Torej 10 nemških in 8 slovenskih glasov!) Zoper predlog so glasovali: Dr. Bleiweis, Grasselli, Hribar, Kavčič, Krsnik, Klein, Murnik, Pfeifer, Svetec, Šuklje, dr. Tavčar, Višnikar, dr. Vošnjak. Glasovanja vzdržala sta se dr. Poklukar in Stegnar. Nenavzoči so bili: Gorup, dr. Missia, baron Taufferer in Žitnik. — (Glasovanje naredilo je neprijeten utis na občinstvo. Ko je posl. Detela ostentativno zaklical svoj da — čuli so se ironični žvioklici, katere je pač dobro razumel — kajti zaklical je: Glasovanje je. Opazka poročevalca.)

Ob 1. uri končala se je jutranja seja. Preostaje nam torej še popis zadnje seje, katera je bila isti dan popoldne ob 3. uri.

Andreju Einspielerju!

Govoril mestni kaplan g. Fr. Treiber pri slavnosti v Celovci dne 26. novembra t. l.

(Dalje.)

Slavna gospôda! Kar je dosegel ranjki Andrej Einspieler s svojim časnikarskim delovanjem, hočem pokazati samo na enem primeru in mislim, ta bode zadostoval. Za omiko našega naroda najvažnejša je družba svetega Mohorja. Andrej ustanovil je z drugimi rodoljubi vred to preimenovalno družbo Res je, da je sprožil to misel, napraviti družbo za razširjanje dobrih knjig mej Slovenci, drug dobrotnik slovenskega naroda, nepozabni knez in škof Anton Martin Slomšek, a dejansko izvršil je to misel naš Andrej. Večnega spomina vreden nam mora biti isti dan, to je 15. april l. 1851., ko sta Einspieler in Slomšek v Št. Andraži v resnem prijateljskem pogovoru prišla do spoznanja in sklepa, da je treba Slovincem osnovati društvo, ki naj bi razširjalo dobre knjige mej ljudstvom in tako pospeševalo narodno omiko. Seme, ki se je usejalo pred osem in tridesetimi leti Celovski rodoljubi, njim na čelu Andrej Einspieler, dolgo časa ni prave kalí pognalo. Še le, ko se je Mohorjeva družba zopet po Andrejevem nasvetu presadila na cerkvena tlá in postala bratovščina, začela je rasti, razvijati se in blagodejno izvrševati svojo nalogo. In kaj gledamo danes? Iz šibkega drevesca uzrastla je velikanska slovenska lipa, katera razprostira košate svoje veje čez vse pokrajine, kjer biva narod naš, in nautaja jih z dišečim svojim cvetjem. Kakor skrben vrtnar, ki s strokovnjaško ljubeznijo čuva cvetlice, ljubljence svoje, ki obrezuje mladike in čisti drevje škodljivega mahú in mrčesa, istotako čuval in skrbel je Andrej Einspieler za prosopeh in razcvit Mohorjeve družbe, katere denarničar in podpredsednik je bil do svoje smrti. Družba, ki je imela leta 1882. nekaj čez 24.000 udov, jih šteje letos 48.084, torej se je v teku osmih let število družbenikov podvojilo. In ako Bog dá in sreča junaska, dosegla bode prihodnje leto častno število petdesetih tisoč udov. Vsak ud pa dobi, kakor znano, po šest knjig; romalo bode torej okoli 300.000 knjig mej narod slovenski, da mu bodo pouzdigovale dušo iz zemeljskih nižin k nebeškim višavam, da mu blažijo srce in bistrijo um, da ga pa tudi pošteno razveseljujejo in kratkočasijo.

Slavna gospôda! Ko bi Andrej Einspieler ne imel nobene druge zasluge za svoj narod, kakor, da je položil temeljni kamen temu krasnemu narodnemu domu, po vsej pravici bi ga imeli slaviti in šteti mej prve dobrotnike slovenskega ljudstva in na veke mu moramo biti za to hvaležni. Pomislimo samo to, da število knjig, ki jih je razposlala Mohorjeva družba dosedaj mej narod slovenski, presega že tri in pol milijona! Koliko dobrega berila se je že podalo v teh knjigah našemu ukaželnemu narodu in koliko ga se še bode podalo! To je zasluga Andrejeva; zasluga, ki je ne moremo dosti vredno ceniti in opisati; zasluga, koje blagoslov se ne bode pozabil nikoli, dokler bo še kaj slovenskega rodu na zemlji!

Slavna gospôda! Oglejmo si še drugo, ne manj važno stran njegovega delovanja. V tesni zvezi in dotiki s časnikarstvom je bila Andrejeva politična delavnost. Ravno ta pa nam kaže njegov značaj v najsvetlejši luči. Sam samcat je stal toliko let na braniku in pouzdignil vsako leto v deželnem zboru svoj glas, da je odmeval po vseh slovenskih pokrajinah. Ni se dal pregovoriti od višjih krogov,

da naj pusti politično delovanje. Pretili so mu, a ni se dal oplasiti, in ko mu je sam minister Schmerling pisal in zažugal, da ga boče odstaviti od službe ali pa prestaviti prav daleč od domovine, kaj mu je odgovoril naš slavljenec? Rekel je, „prej, da grem na tuje, rajši prostovoljno se službi kot cesarski profesor odpovem, in potem hočem samo politično delovati za Slovence; kakošna pa ta delavnost bode, si vaša esscelenca lahko mislite iz tega, kar sem dosedaj pisal in govoril“. Še zadnje leto prej, da je šel v pokoj, mu je neki predstojnik prigovarjal, da naj pusti uredovanje „Mira“, a tudi temu je odgovoril, da tega ne stori. Strahú, bojazljivosti ni poznal Andrej Einspieler. Pogumno in možato razkrival je težnje koroško slovenskih kmetov. Kot poslanec kmetijskih občin potegoval se je s posebno neumornim trudom za prid in korist kmetškega stanu.

Slavna gospôda! Najdražje in najsvetejše blago pa je za človeka življenje. Strašen hudodelnik je, kdor vzame sam sebi ali drugemu življenje. Kar je posamičnemu človeku življenje, to je celemu narodu materna beseda, materni jezik. Kdor hoče vzeti narodu materno besedo, trga mu jezik iz ust, strupi mu kri, seka mu smrtno rane. Narodu vzeti materni jezik, se pravi narod umoriti, to je, kakor je rekel poslanec Greuter, mutasta smrt. Za to najdražjo svetinjo, za milo donečo materno besedo slovensko, za te sladke glasove, katere smo prve čuli iz materinih in očetovih ust, v katere izlivamo vse čute, ki so nam dragi in sveti, boril se je naš slavljenec z ognjevito naudušenostjo. Tirjal je pri vsaki priliki, da se ima spoštovati slovenščina kot drugi deželni jezik. Zahteval je na primer, da morajo znati zdravniki v deželni bolnišnici tudi slovenski, da se morejo sporazumeti z bolniki. Kaj se mu je odgovorilo? Ni treba znati jim slovenski, zato, ker tudi živino in male otroke zdravnik lahko zdravi brez znanja slovenskega jezika! Od l. 1871. do 1874. je stavil vsakokrat v prvi seji deželnega zbora predlog, da se naj zapisnik deželnozborskih obravnav razpošilja slovenskim občinam tudi v slovenskem jeziku; pozneje, da naj vsprejema deželni zbor tudi peticije ali prošnje, ki so pisane v slovenskem jeziku. Posebno pa se je potegoval za slovenske šole. Izprevidel je, in to izprevidimo sedaj vsi, da se narod mora ponemčiti v teku časov, ako se bo mladina naša vedno in izključljivo poučevala v nemškem jeziku. Mi Slovenci smo katoliški narod — drugovercev nemamo mej seboj. Šola naša mora se torej, ako hoče ustrezati resničnim potrebam slovenskega roda, ozirati na vero in narodnost; šola mora biti narodna na verski podlagi. In to je glavna točka Andrejevega šolskega programa. Vsako leto govoril je pri deželnem proračunu o šolah, oddajal peticije slovenskih občin, objavljaj pritožbe slovenskega prebivalstva, kazal na slabe uspehe sedanjega šolanja, posebno, kako malo se otroci sedaj naučijo in da se slovenskega jezika malo ali čisto nič ne učijo, da so sedanje šolske naredbe krivične in deloma tudi nepostavne. Za odgovor se mu je navadno vrnilo z napadanjem slovenskih duhovnikov, posmehovanjem in natolcevanjem. A vse je Andrej mirno prenašal, ker zvest si je bil, da stvar, ki jo zastopa on, je pravična, da mora zmagati prej ali slej. Da bi se národ zbudil in ogrel za slovensko šolo, ustanovil je Einspieler prvo koroško podružnico svetega Cirila in Metoda. Hitro za to so se začele ustanavljati podružnice po kmetih in sedaj jih štejemo že trinajst.

Slavna gospôda! Naj omenim h koncu še Andrejevo brezmejno darežljivost in požrtvovalnost. Žrtvoval je, kakor smo že slišali, mnogo, mnogo za časnike in razna narodna podjetja. A tudi v zasebnem življenji ni ga bilo radodarnjšega moža od njega. Brez razločka národnosti, vse je podpiral. Vzlasti mladim pridnim dijakom je bil vedno naklonjen. Kdor je bil v stiski, da ni imel potrebnih knjig, ali mu je manjkalo hrane, obleke, šel je hitrih nog h gospodu Einspielerju. Kar segel je v žep in pogostoma dal, kolikor je imel. Marsikateri izmed mlajših duhovnikov in razumnikov drugih stanov užival je njegovi dobroti. Bodimo mu hvaležni in kažimo to hvaležnost dejanjski s tem, da ga posnemamo.

In zdaj sladko spavaj in počivaj v večnem miru. Da-si že trohni tvoje truplo, ki smo je pred poltretjim letom izročili hladni majki zemlji, tvoj duh ni umrl, tvoj duh plava nad nami; — ideje, ki si jih zastopal ti, živé mej nami; tvoje goreče

domoljubje prošinja tudi nas v boji za obstanek naroda našega. Ako hočejo nam pešati moči, polastiti se nas obup, videče vedno rastoče navale nasprotnikov, tedaj naj nas Tvoj spomin vnovič krepeča in spodbuja, da ne omagamo, temveč, da vstrajamo na bojišči, na katero smo se postavili. Zastava, ki si jo razvil ti in nosil pred nami skoz celib štiri deset let, zastava, v kateri se blišči tvoje geslo: „vse za vero, dom in cesarja“, naj plapolá tudi nam v boj zmagonosni.

Čast in slava našem slavljenču gosp. monsignoru Andreju Einspielerju! Živio!

Govor dež. poslanca Ivana Hribarja v 14. seji deželnega zbora Kranjskega dne 24. novembra 1890.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoki deželni zbor!

Pred saboj imamo poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1891. in častiti gospod poročevalec nas povablja, naj prestopimo v specialno debato, da si ogledamo natančneje številke med potrebščino in pokritjem in potem storimo svoje sklepe. Predno glasujem za prestop v nadrobno razpravo, dovoljeno mi bodi, da si nekoliko ogledam, kakošen je proračun in računski zaključek naroda slovenskega v političnem oziru.

Najimenoitnejša in prva naša pritožba je bila vedno, da se za nas Slovence ne izvršujejo zakoni, ki zagamčujejo narodno ravnopravnost, da je ustava, katera je dana vsim narodom avstrijskim, da bi se razvijali svobodno in postali srečnejši, da je ta ustava za nas Slovence le prazna beseda. Naj se še tako lojalno in pohlevno sklicujemo na ustavo, oni ki bi jo imeli izvrševati, ostajajo gluhi za naše pritožbe in slepi za naše želje in težnje. Ustava je za nas le obljubljena dežela, ali državnik, ki bi imel voljo in srce, razdeliti rudeče morje uradnega sovraštva, katero loči obljubljeno deželo od našega naroda; državnik, ki bi mogel pozabiti starih predsodkov do slovenskega rodu, ni se še našel in bati se nam je, da se ne bode našel še dolgo.

Zares, v vsakem oziru smo daleč, jako daleč od izvedbe ravnopravnosti, v smislu zakona z dne 21. decembra 1867. Vsaj se ne izpolnjuje za nas Slovence še celo člen III. tega zakona, po katerem so vsim državljanom avstrijskim jednako pristopne vse javne službe. Marsikak slovenski jurist bi se rad posvetil političnej karieri; pa kadar gre za to, odsvetuje se mu od merodajne strani, naj tega ne stori, zlasti če mu je tekla zibelj v kmetški hiši. Le sinovi onih slovenskih roditeljev, kateri so meščanskega ali uradniškega stanu, kjer se vzgaja deca bolj v nemškem duhu, le ti nahajajo milost v merodajnih krogih in se vsprejemajo v službe, zlasti ako ne govorijo slovenščine prav gladko in pravilno, ker to jamči, da ne bodo preradi uradovali slovenski, kadar vstopijo v javno službo. Najraje pa se vsprejemajo v politične službe, zlasti odkar je vladno krmilo izročeno visokorodnemu grofu Taaffeju, mladi plemiči, kateri ne poznajo jezika domačega in se zaradi tega ne morejo seznaniti s potrebami dežele in težnjami naroda, med katerim imajo službovati. Kakošna poročila morejo potem taki uradniki, kadar splezajo na višje stopinje, pošiljati o narodu slovenskem, čegar težnja ne poznajo, čegar jezika ne umejo, na višje mesta, to bode pač vsakemu jasno.

Gospoda slavna! Ozrimo se po slovenskih pokrajinah in oglejmo si, kako uradujejo okrajna glavarstva in videli bode, da je moja trditev, kako neradi se vsprejemajo Slovenci v politične službe, popolnoma resnična. Okrajni glavarji so večinoma aristokrati, ako to ne, pa vsaj Nemci; o komisarijih velja isto. Slovenci so v političnih službah bele vrane. Kaj pa naj rečem o naraščanju? Kakošen more biti na Štajarskem, Koroškem in na Primorskem sodimo lahko iz tega, če vidimo da se v naši deželi pripravljajo za politično kariero plemiči-grofici à la Künigl.

Še hušje pa se godi narodu slovenskemu gledé ravnopravnosti v jezikovnem oziru. V tem oziru smo Slovenci v nekaterih pokrajinah pravi pariže; kajti neverjetno ali vendar resnično je, da se dandanes, ki stojimo že skoro na pragu dvajsetega stoletja, drznejši cesarski kraljevi uradniki na Koroškem v c. kr. uradih zabranjevati rabo slovenskega jezika, in da se posmehujejo slovensko govorečim strankam ter se jim pačijo. Kdor je kolikar promotiviral žalostne razmere na Koroškem in je videl kako neollikano in neotesano se postopa celo tudi od vladne strani proti slovenskim prebivalcem, priznal bode, da ga v prosvetljeni Evropi ni bolj nesrečnega trpina, nego je Slovenec na Koroškem. Oholost Nemcev, ki so v teku stoletij ponemčili dve tretjini prej čisto slovenske dežele, grozna je; sovraštvo njihovo do vsega slovenskega, dá se primerjati le sovraštvu nekdanjih janičarjev do vsega krščanskega, (klici na levi: — Rufe links: „Dobro, istina!“) Kako bi pa koroški Nemci tudi ne besneli in ne zatirali slovenskega rodu, ko vidijo, da je vlada sama obsodila naš narod v staroslavnem Gorotanu na narodno smrt in kako čudovito rafinirano hoče izvršiti to svojo nakano.

Gospoda moja! Brezpraven bil je narod naš na Koroškem od nekaj, odkar pa je kronovina Koroška postala Zabierowski vilajet od takrat godi se mu krivica za krivico, ne da bi se moglo govoriti o najmanjši pravici. Pač se oglašajo slovenski prebivalci s pritožbami, ali visoki gospod v Celovski rumeni palači ima za nje k večjem kak razžaljiv migljaj z rameni ali pa se jim nonchalantno posmehuje, med tem ko se z vso gorečnostjo udeležuje vsega, kar ukrepajo nemški krogi proti slovenskim svojim sodeželanom.

Ali je potemtakem čudo, da so stvari na Koroškem dospele srečno tako daleč, da nemški prebivalci zabranjujejo slovenskim svojim sodeželanom praznovati god presvetlega cesarja in vladarja svojega. To se je jasno pokazalo dne 6. oktobra letošnjega leta v Pliberku, kjer se je nemška svojat predrznila tako daleč, da je z gasilnimi brizgalnicami hotela razgnati Slovence, ki so se zbrali, da praznujejo god svojega vladarja. C. kr. okrajno glavarstvo v Velikovci vedelo je že nekoliko dni prej, kaj namerava merodajna gospoda pliberška v zvezi z mestno sodrgo; mesto pa, da bi bil politični komisar, ki je bil v dan slavnosti odposlan na lice mesta, zabranil tako nelojalno in nepatriotično ravnanje Nemcev, hudoval se je nad Slovenci, rekši: zakaj se ravno v Pliberku drznejši praznovati god svojega cesarja. Hude so bile te besede in mislim, da so si jih dobro zapomnili koroški Slovenci; ako si bodo pa izvajali iz tega prestopka komisarijevega moralo katera baronu Schmidt-Zabierowu in visokim protektorjem njegovim ne bi utegnili biti všeč, pripiše naj to samemu sebi.

O obupnih razmerah ljudskega šolstva na Koroškem se je mimogredé že govorilo v tej visoki zbornici. Naj mi bode pa dovoljeno, da danes, ko govorimo splošno o stanju Slovenskega naroda, še enkrat omenjam te stvari in Vas častita gospoda! opozarjam, kako nenaravno so uravnane ljudske šole na Spodnjem Koroškem, tako da vsled te nenaravne svoje uravnave nikakor ne morejo zadostovati nalogi, katera pripada šoli po zakonih. Gospoda moja! vse kar je cesarskega kraljevega na Spodnjem Koroškem, združuje se z Nemci v jedno hrepenenje, da se prej ko prej ponemči mladina slovenska. Visoki deželni vladni oziroma c. kr. deželnemu šolskemu svetu v Celovci velja za najvišjo modrost, da na slovenske šole v spodnji Koroški pošilja učitelje, kateri prav nič ne umejo slovenskega jezika. Zato vidimo, da so se tam za slovensko mladino v navadi še vedno take kazni, katere so bile nekaj v navadi tudi pri nas in o katerih se zgražamo še dandanes iz dna svoje duše, če pomislimo v kakem cinizmu so imele svoj izvor. V ljudskih šolah na Koroškem zabranjeno je namreč otrokom občevati med sabo v slovenskem jeziku; če se pa kak otrok vkljub tej naredbi vendar tako daleč spozabi, da govori slovenski, tedaj se postavi k tabli v posmeh vsej mladini ali pa se mu odkaže prostor v zadnji klopi. Gospoda moja! tako odgajajo nemški učitelji slovensko mladino na Koroškem. In vendar nahaja to ravnanje odobravanje v merodajnih krogih.

Da se pri oblastvih Slovincu ni nadejati niti najmanjše rešitve v materinem mu jeziku, umevno je samo po sebi. Da bi pa narod sam po svojih poslancih ne odkrival teh ran, da se kaj tacega prepreči, združuje se ob času volitev vse, karkoli je opravičeno nositi predikat c. kr. v jedno falango z nasprotniki naroda slovenskega. Jedinu vojakov ne pošiljajo še korteševati; žandarmerija bila je v Velikovškem okraji v poslednjih deželno-zborskih volitvah v resnici mobilizovana. Če se pa narod kljubu takemu nezaslišanemu pritisku neče udati; tedaj se postavljajo njegovi poslanci pod policijsko nadzorstvo, kakor se je to zgodilo poslancu Einspielerju. (Klici na levi: — Rufe links: „Lepa ustava!“)

Razsoden človek ne bode ni za trenotek dvomil, da se vse to godi z vednostjo in voljo grofa Taaffeja, onega istega Taaffeja, ki je takoj pričetkom svojega ministirovanja — kakor je dejal — zapisal pomirjenje med avstrijskimi narodi na svoj prapor. Kako si umeva pomirjenje koroških Slovencev pokazal je s tem, da jim je poslal grobokopa v osobi barona Schmidta-Zabierowa in da delovanje njegovo popolnoma odobruje, vidno je iz tega, ker mu je dal podeliti naslov esscelenca.

Na Štajarskem godi se v narodnem oziru, sicer slovenskim bratom našim nekoliko bolje; ali to ni zasluga vlade, ampak mora se pripisovati neupogljivosti slovenskega naroda, kateri šteje na spodnjem Štajarskem skoraj pol milijona duš, in je le po žilavosti in delavnosti svoje dosegele ono malo pravic, kolikor jih sploh uživa. Pa vendar kaže se tudi tam tendencija ponemčevanja. C. kr. okrajna glavarstva uradujejo in dopisujejo izključno le v nemškem jeziku s posamezniki in z občanmi. Le semtertje spozabi se kako okrajno glavarstvo tako daleč, da pošlje občinam kak slovenski poziv ali slovensko vabilo; posamezniki pa še te dobrote pozablivosti niso nikdar deležni. Zato so pa — kakor nas poučuje zadnja deželno-zborska volitev v Ljutomeru, c. kr. okrajni glavarji takoj na nogah, kedar gré agitovati, da bi v deželni zbor ne prišel kedo, ki ima voljo in pogum povedati na vsa usta tam, kjer se izjave njegove ne morejo konfiskovati, kako izpolnjujejo politični uradi svoje dolžnosti in

kaka je ona ravnopravnost, katero uživa naš narod na Štajarskem.

Ljudsko šolstvo je na Štajarskem uravnano sicer v obče po pravih načelih; Slovenci imajo tam svoje ljudske šole. Deželni šolski svet vendar — tout comme chez nous — sili nemščino skoz vrata in okna v ljudsko šolo. Tako je pred dvema letoma izdal ukaz, da se mora nemščina poučevati kot obligatni predmet na slovenskih ljudskih šolah. Nekateri občine, ki so spoznale, da je ta ukaz le prvi korak, da se popolnoma ponemči slovensko šolstvo, začele so se pritoževati pri deželnem šolskem svetu in ko so tu ostale njihove pritožbe brez uspeha, tudi pri visokem naučnem ministerstvu. Njega ekselencija gospod naučni minister vendar ni hotel spoznati zakonov, veljavnih za ljudsko šolstvo na Štajarskem; še le državno sodišče poučilo ga je, da mora čuvati o izpolnjevanju teh zakonov. Vendar pa se poučuje na mnogih slovenskih šolah vedno še nemški jezik in kako daleč so Slovenci še od narodne ravnopravnosti, dokazuje nam debata, ki se je v tem oziru vršila nedavno v štajarskem deželnem zboru in pri kateri so se slovenski poslanci pritoževali, kako nezakonito ravna deželni šolski svet nasproti slovenskemu šolstvu. Kako bi tudi drugače; vsaj vidi, da se ministerstvu prav nič ne mudi odpravljati napake iz slovenskih šol, v tem ko hitro zaukazuje naj se odpravi kar je nezakonitega, kadar gré za kako nemško šolo.

O takih okoliščinah umevno je samo po sebi, da se naučnemu ministerstvu čisto nič ne mudi, urediti učiteljske v Mariboru tako, kakor bi to zahtevala zdrava pamet in pedagogična načela. Nečem trditi, da bi se ne bili vzgajili izmed njih, ki so obiskovali to učiteljsko, možje, kateri so res dika svojega stanu; ali da so se vzgajili tudi taki učitelji, zgodilo se je to le vsled njihove izredne nadarjenosti. Komur pa študije napravljajo le količjak težave, ta ne more nikdar tako napredovati, kakor nemški njegov kolega, ki je dobival pouk iz vseh predmetov v maternem jeziku.

Jednake so razmere tudi gledé srednjih šol. Za 400.000 slovenskih prebivalcev ni bilo do lani nobene slovenske srednje šole, za 42.378 Nemcev, ki pa še davno niso pravi Nemci, pa vlada vzdržuje 4 srednje šole. Naučno ministerstvo je sicer lansko leto zaukazalo, da se imajo napraviti na gimnaziji v Mariboru slovenske paralelke in nič ne more bolje dokazovati, kaka potreba je bila, da se otvori, nego upisavanje dijakov lanskega in ravnato tudi letošnjega leta, v prvi razred novootvorenih teh paralel. Veseli me, da je ministerstvo kaj takega zaukazalo; vendar me je pa takoj, ko sem čital dotično odredbo, obšla neka bojazen, katere se še danes ne morem iznebiti. Maribor je žalibog večinoma nemško mesto; mariborske gimnazije ravnatelj je Nemec; mnogo trdih Nemcev s kmetov ima v Maribor bližje, ko v Gradec. Nečem trditi, da je imel — ali bojim se, da je temu tako — prevzvišeni naučni minister željo, da se za novootvorne slovenske paralelke ne oglasi zadostno število dijakov, da se tako dokaže, da slovenske paralelke niso bile potrebne. Ako bi ne bilo tako, moral bi bil ekselencija gospod naučni minister ob enem ukazati, da se slovenske paralelke otvori tudi na gimnaziji v Celji, kjer se gledé zadostnega števila učencev ni trenotek dvomiti ni moglo. No, ker naučni minister tega ni storil in je sedaj mogel priti do prepričanja, da se celo v Mariboru nahajajo vsi pogoji za obstoj slovenske srednje šole, upam, da bode v kratkem zaukazal, da se imajo napraviti slovenske paralelke tudi na gimnaziji v Celji, in da bode s tem popravil, kar je dosedaj zamudil.

Najbolje se godi pač še slovenskim našim bratom na Štajarskem v sodni stroki. Naglašati pa moram, da je to izključno zasluga bivšega avstrijskega pravosodnega ministra barona Pražaka; odkar pa je nastopil službo in prevzete portefeuille pravosodnega ministerstva nemški minister grof Schönborn, se tudi v sodnih uradih na Štajarskem ne uraduje več tako ravnopravno, kakor se je uradovalo poprej. Vedno pa, in tudi za časa ministrovanja barona Pražaka imeli so se Slovenci pritoževati o terorizmu predsednika nadsodišča v Gradci vitezja Waserja in zvestega njegovega opode sedaj že pokojnega predsednika okrožnega sodišča v Celji, Heinricherja. Gospoda moja! Marsikak justični umor se je zgodil vsled pristranosti sodnega dvora in ker se je s slovenskimi strankami obravnavalo le v nemškem jeziku. Upam, da bode novoimenovani predsednik okrožnega sodišča v Celji, katerega poznam kot moža poštenjaka in kot jurista veččaka, odpravil te nenaravne razmere in da mu bode več ležeče na justičiji ko na germanizaciji.

Gospoda moja! Izrekel sem besedo: germanizacija. Najvišji šef politične naše deželne uprave mi bode nato morebiti odgovoril, kakor nam je odgovarjal že v nekaterih prilikah. Predno pa se spusti v odgovor prečastiti naš gospod deželni predsednik, prosil bi ga, naj se ozre nekoliko po uradih, kateri so naravnost njemu podrejeni, in naj pomisli, kake vzglede jim daje on sam. C. kr. okrajna glavarstva v naši deželi skoraj čisto nič ne uradujejo v slovenskem jeziku, le malokdaj izdajajo slovenske dopise in mi sami v tej visoki zbornici imeli smo že večkrat priliko, prepričati se, da dohajajo od visokega deželnega predsedništva deželnemu odboru

našemu izključno le nemški dopisi, dasiravno smo se že mnogokrat pritoževali in dasiravno zastopamo deželo, katere prebivalstvo je po svoji ogromni večini slovensko. Nečem trditi, da zadene vsa krivda prečastitega deželnega predsednika našega. Nasprotno predobro mnenje imam o njem, nego da bi ga mogel sposobnega smatrati za germanizatorja in tudi dobro vem, kako je on, ko je bil še okrajni glavar v Tolminu, vestno in točno izvrševal zakone, če tudi so govorili na korist slovenskemu prebivalstvu. Kje tiči torej uzrok, da baron Winkler v Ljubljani pozablja načela, katere so vodila gospoda Winklerja v Tolminu? Trdim naravnost, da na Dunaji, kjer smatrajo merodajni krogi germanizacijo za su-prema lex, nemškovanje za najvišjo državniško modrost. Nisem sicer tako srečen, da bi mi bile pristopne tajnosti prezidijalnega arhiva tukajšnje deželne vlade; mislim pa, da se ne motim, če supponujem, da se tam nekje v kakem kotu — ako ne celo na odličnem mestu — nahajajo navodila in ukazi ministerskega predsednika, da naj se c. kr. politični uradi na Kranjskem kolikor mogoče izogibljajo slovenskega uradovanja.

Pri davčnih uradih smo Slovenci ravnopravni le v toliko, da se naš denar ravno tako rad vsprejema, kakor denar nemških naših sodeželanov. Ko bi pa pričakovali, da bi se potrdilo uplačilo v slovenskem jeziku, bila bi to naravnost blaznost. Le semtertja dobi se kak uradnik, ki zapiše kako besedico slovenski; večinoma pa se pišejo potrijla nemški, in ravno tako tudi pozivnice slovenskim strankam, dasiravno so dotične tiskovine na jedni strani slovenske. Kako bi pa tudi uradniki ne ravnali tako; vsaj se boje svojih višjih, zlasti ko vidijo, kak vzgled jim daje deželno finančno ravnateljstvo, katero stoji pod neposrednim nadzorstvom gospoda deželnega predsednika. Na poslopji tega ravnateljstva berete velik nemški napis: K. k. Finanz-Direction; na obeh velikih frontah tega poslopja pa se še ni našel prostor za skromen slovenski napis. Iz tega vidite, gospoda moja! da se postavljajo Slovenci še tam v kot, kjer plačujejo, in da zlasti pri finančnem ravnateljstvu gledé nas Slovencev menda velja gaslo: „Zahl Krobot und schweig!“

Nekoliko večja je naša ravnopravnost pri poštne in brzojavne uradu. Tu vsaj je obveljalo načelo, da se imajo na Kranjskem nastavljeni uradniki, kateri so zmožni slovenskega jezika. Veselili smo se tega, kar je drugod samo po sebi umevno, in hvalo smo dajali poštni upravi, da je začela pri nas tako ravnati, kakor smo jej tudi dajali hvalo, da so se uvedli dvojezični pečati. V zadnjem času pa nas je poučil trgovinski minister Baquehem, da ni dobro hvaliti dneva pred večerom in da ga ni ministra, kateremu bi se smelo brezpogojno zapupati. Mislim namreč imenovanje poštne komisarija Corà. Imenovan je sicer le začasno, ali sledilo bode gotovo tudi definitivno imenovanje, dasi mož ne zna niti besedice slovenskega ali hrvatskega jezika in dasi ima poslovati v deželah, katerih prebivalstvo je v pretežnem številu slovensko.

Gospoda moja! To imenovanje je naravnost udarec s pestjo v obraz narodu slovenskemu. S tem je njega ekselencija minister Bacquehem najbrže hotel povedati, da ne mara Slovencev; da še več, da ne mara slovensčine zmožnih uradnikov v višjih službah; da so torej za take službe sposobni le uradniki, ki teh lastnosti nimajo. Gospoda moja! Obžalovati moramo to; obžalovati tembolj, ker ima novoimenovani poštni komisar, kolikor mi je znano in kolikor sem se poučil, poleg neznanja slovenskega in hrvatskega jezika vse lastnosti, ki so potrebne, da bode služboval skrajno pristranski in nezadostno. Kar se zadnje trditve tiče, uprašam Vas, kako more uradnik, ki je poklican, da nadzoruje poštno uradovanje po slovenskih in hrvatskih pokrajinah, ki mora torej vsled tega občevariti večkrat s strankami, ki so zmožne le slovenskega ali hrvatskega jezika, zadostno in zadovoljivo opravljati svoj posel? Ako pomislite, da prebiva na Kranjskem in Primorskem, za kateri deželi je imenovan gospod Corà, 646.790 Slovencev, in 121.870 Hrvatov; dočim se Lahov šteje 276.603, in Nemcev samo neznatno število 41971, videli bodeate takoj, kako mnogokrat bode poštni komisar prišel v položaj občevariti s strankami, katere znajo le slovenski ali hrvatski. Vladi se tu ni zdelo vredno ozirati se na 768.360 Slovanov; ti so bili zánjo mrtva masa; pač pa se ji je zdelo potrebno, ozirati se na 318.574 Lahov in Nemcev. Kakošna politika je to? — Pravijo, da je to avstrijska politika.

Pa vrnimo se k novoimenovanemu poštne komisariju. Po poročilih, ki so mi na razpolago od vseskozi zanesljivih mož, obnaša se gospod Corà tako, da ga ne zadene le očitane sovraštva do slovenskega jezika, ampak tudi nenaklonjenosti do poštarjev Slovencev. Ali potemtakem ni mogoče, da se bodo v bodoče namesčali za poštarje na Primorskem le Lahi in lahoni, na Kranjskem le Nemci in nemškutarji, nikakor pa ne zavedni Slovenci in naj bi bili še sposobnejši? Kake posledice bi utegnile nastati iz tega na Primorskem za slučaj vojne z Italijo, jasno bode vsakemu na prvi pogled. Kaka politika je zopet to? — Tudi to pravijo je avstrijska politika.

Ne veliko bolje je tudi gledé poštnega ravnatelja. Gospod poštni ravnatelj Pokorny zna slovenski ravno tako, kakor na primer kitajski; ali ker bodem imel še priliko pozneje govoriti o njem,

kadar preidem do Tržaških razmer, opuščam to stvar za sedaj.

Gospoda slavna! Skušal sem podati Vam sliko o razmerah, v katerih se nahaja narod naš na Korškem, Štajarskem in Kranjskem. Kardinalna, temeljna barva te slike je: uradna mrznja, uradno sovraštvo do vsega, kar je slovensko. Ne za nemški jezik, kot jezik notranje državne uprave gre tukaj; ne, gospoda moja! boj, ki ga bije vlada z nami, ta boj naperjen je naravnost proti narodnosti naši, protinarodnosti slovenski. Zares hude besede so to, vendar pa take, da nastopam zanje dokazresnice. In v ta namen prosim Vas, da se podaste z menoj v one kraje, kjer se bregovi mile naše domovine kopljejo v sinjih valovih krasnega jadranskega morja.

Gospoda moja! Čisto druga sapa oveva tu narodnost našo. To ni več mrzla burja ledenega severa; to je morilna sapa toplega juga, ki se s svinčeno težo ulega na slovenske prsi. Še se sicer razlega mila govorica naša po krških primorskih tleh in sega do morskih obal; ali zarota proti njej je velika, in z brezornim in brezsrčnim nasprotnikom zvezali so se tudi oni, kateri bi imeli v zaščiti jemati slovenski jezik.

Ubogi Slovenec, ubogi Hrvat! Za té ni pravice v Primorji. A še veliko bolj uboga Avstrija! Patrijote ti tam tlačijo, preganjajo, zatirajo; zarotnike odgajajo.

Gospoda moja! Kdor si le količkaj — in če tudi le površno — ogleda razmere na Primorskem, priznal mi bode, da je širom sveta težko najti deželo, kjer bi bila državna uprava nakopičila toliko pregreh in napak, ko naša državna uprava na Primorskem. Po zadnjem ljudskem števljenju, pri katerem so nasprotniki naši in uradni krogi združeni na vsej liniji skušali upljevati na to, da dosežejo Lahi kolikor mogoče visoke številke, našelo se je na Primorskem poleg 276.603 Lahov in 12579 Nemcev, 318.994 Slovencev in Hrvatov. Slovenci in Hrvati so torej izdatno in odločno v večini in vender se vlada nanje ne ozira. Brezpraven je njih jezik in brezpravni so oni sami. Zato pa se vlada tembolj ozira na Lahe, kateri so v majšini in notranje uradovanje na Primorskem je v c. kr. uradih uravnano tako, da bi moral človek, ki ne pozna razmer, ako si vse to ogleduje nehoti misliti, da je zašel v deželo, v kateri je duhoviti Boccaccio pripovedoval dovtipne svoje pripovedke in da — ako je slučajno jasen dan — fizeolsko solnce siplje nanj zlate svoje žarke. Jedino dvoglavni orol na uradnih pečatih spominja še, da je to dežela, ki leži v državi nevrjetnosti.

In nevrjetno je res, kako v tej deželi postopajo državni uradniki. V Trstu, torej v mestu ki ima vse, kar je, zahvaliti jedino le Avstriji, kaj vidite vedno na dnevnem redu? — Protidinastične demonstracije, petarde, ki človeško življenje spravljajo v nevarnost! Vlada pa vse to mirno gleda; ničesar ne stori, da bi se taki prizori zabranili in še takrat, če se v mestnem zastopu Tržaškem čujejo izjave, katere olepšavajo in zagovarjajo take protidržavne demonstracije, taka sramotna dejanja; če se čujejo besede, ki nosijo na sebi biljeg veleizdajstva, še takrat molči vladni zastopnik in ne more najti besede, s katero bi obsoil take izjave.

Mestni zastop Tržaški sam za se reprezentuje državo v državi. Avstrijski zakoni zanj ne eksistujejo in zakon z dné 21. decembra leta 1867. seveda tudi ne. Zaradi tega Slovenci ne morejo najti pravice pri mestnem zboru. Ako pride Slovenec na magistrat in zahteva, da se slovenski z njim obravnava, posmehujejo se mu uradniki; slovenskih ulog ne vsprejemajo; če pa so vendar primorani, vsprejeti jih, potem jih ne rešujejo. Oholost mestnega magistrata Tržaškega sega celo tako daleč, da prepoveduje nad poslovnimi lokali slovenske napise in da prepoveduje celo postavljati na pokopališčih spomenike s takimi napisi. In mislite li, da vlada proti temu kaj stori? Gleda pač vse to, ne stori pa ničesar; pač pa se njeni organi prilizujejo in dobrikajo laški stranki. Namestništvo dopisuje magistratu vedno le v laškem jeziku. Isto tako ostalim avtonomnim organom, pa tudi posameznikom. Pri nas, kakor veste, je deželno predsedništvo, ko da bi ne znalo slovenski. Da so šole v Trstu, katere vzdržuje mestni zbor, uravnane tako, da se le laški fanatiki v njih vzgajajo, razume se samo po sebi. Stvar gre tako daleč, da so na srednjih šolah tržaških, katere vzdržuje magistrat, profesorji delili dijakom listke razpuščene „Pro patriae“ z nalogo, da jih prodajajo po mestu po goldinarji; zato pa so dijaki dobivali po 20% provizije. V državi, kjer je policijstvo tako razvito, da ima že skoraj vsak človek za saboj tajnega policista, kakor pri nas, pač ni misliti, da bi vlada ne bila zvedela za tako sramotno ravnanje. Stori pa vendar ni ničesar proti tej demoralizaciji v šoli, proti nevarni tej propagandi, opirajoč se ne le na rodoljubna čutila, temveč na dobičkarstvo šolske mladine. Če se pa oglasi 1427 starišev zato, da bi se za njihovo slovensko deco ustanovila slovenska ljudska šola, se nikdo na to ne ozira. Magistrat zavrača prošnjo, ministerstvo jo je zavrglo in še sedaj ni zaukazala vlada, da bi se za slovenske otroke usta-

novila le jedna slovenska osnovna šola. Kako pa je bilo pri nas, kako smo bili primorani ustanoviti nemški šoli v Ljubljani, tega mi ni treba omenjati, ker vsi dobro vemo, kaka je bila takrat presija od strani vlade. V okolici Tržaški so razmere gledé ljudskih šol istotake, ali utegnejo vsaj v kratkem postati jednake, ker magistrat povsodi uriva laščino, vlada pa ničesar proti temu ne stori.

Predaleč bi moral segati, ko bi hotel navajati še dalje vse žalostne razmere v Trstu. Vsaj so Vam vsem le predobro znane. Vendar pa si ne morem kaj, da ne bi omenil dveh stvari, ki se mi zdijo silno karekteristični. Mislim namreč dogodek, o katerem so v začetku oktobra pisali vsi laški tržaški listi, in pa razmerje pri c. kr. poštneju ravnateljstvu.

Ostanimo sedaj pri prvi stvari. Laški časniki tržaški pripovedovali so v začetku oktobra t. l. — dneva se ne vem spominjati več, — da je prišel v „Steinfelder Bierhalle“ gospod, ki si je naročil v laškem jeziku jedil in pijače. Natak — nevesč laščini — vpraša ponižno in pohlevno v nemškem jeziku, kaj zahteva in ga prosi, naj bi mu odgovoril nemški, češ, da on laščine ne umeje. Mesto tega pa zareži gost osorno po laško nad njim, na kar odide natakar streč k drugim mizam, pri katerih so ga tudi klicali. Sedaj pa pokliče došli gost gospodarja, ozmerja ga, zakaj vsprejema natakarje, ki ne znajo laški, in zahteva naj prej omenjenega natakarja takoj odpusti. Rohnel in vpil je, da je odmevalo po vsej dvorani, da je laščina jedini občevalni jezik v Trstu in da je Trst čisto laško mesto. In kdo je bil „questo bravo“, kakor so ga imenovali tržaški časniki. Bil je to uradnik c. kr. namestništva v Trstu. Gospoda moja! ako bi se kdo pri nas v Ljubljani predrznil mutatis mutandis storiti kaj podobnega, uprašam Vas, ali bi ne prišel takoj v najstrožjo disciplinarno preiskavo in kazen? V Trstu pa se dotičnemu uradniku ni zgodilo ničesar; c. kr. namestniku ni se zdelo vredno zgeniti le mazinec zaradi tega. Pri nas, gospoda moja! jemlje c. kr. deželna vlada v zaščito grofiče, ki boljje iz hudobije, ko iz nepremišljenosti imenujejo Slované „Sauvolk“. Rad bi vedel, kaj bi se zgodilo v Trstu, ko bi tak plemič po rojstvu, ne pa tudi po duhu in obnašanju imenoval italijanski narod „Sauvolk“?

Prestopam sedaj k c. kr. poštneju ravnateljstvu. Pošta je v Trstu v resnici uravnana tako, da bi se nikdo ne mogel čuditi, ko bi nad glavnim nje vhodom stal napis: „Direzione delle poste del regno d' Italia“. (Veselosť na levi.) Že poprej sem rekel, da ravnatelj ne zna slovenskega pa tudi nobenega družega slovanskega jezika. Da dokazem kako opravičeno sem rabil gorenji ostri izraz, pa razen opozarjanja za popolno laško uračevanje tega urada, navajam: Poštna uprava, resp. trg. ministerstvo, dovolilo je pred dvema letoma, da se smejo rabiti v prometu tudi privatne dopisnice in da smejo imeti na prvi strani napis v katerem koli jeziku, samo da mu je pridejan tudi nemški izraz „Correspondenzkarte“. Takoj, ko je izšla ta ministerska odredba, dale so si nekatere česke in slovenske firme napraviti dopisnice s češkonemškimi, odnosno slovensko-nemškimi napisi. Ministerstvo pa je takoj zaukazalo, da se imajo vse take dopisnice nemudoma odstraniti iz prometa, češ, da mora nemški napis vedno stati na prvem mestu, in je s to naredbo povzročilo celo materialno škodo dotičnim firmam.

V Trstu, gospoda moja! pa se rabijo dopisnice, ki imajo zgolj laški napis in mu tedaj nemški napis ni pridejan niti na drugem mestu. Ukaz, ki ga je izdal trgovinski minister na Dunaji, in ki je veljaven za vse kronovine zastopane v državnem zboru, isti ukaz tedaj za tržaško mesto ne velja. In zakaj ne? Zato, ker je treba dokazati, da je Trst čisto laško mesto in da nemški jezik tam nima nobene pravice več. Tako tedaj vlada protežuje laščino; pogledjmo, kako pa ravna s slovenskim jezikom. Pred nekaj dnevi prinesel je „Ludipendente“ — glasilo skrajne irredentovske stranke v Avstriji — strašno novico, da so se našle pri nekem trafikantu nemško-slovenske dopisnice. Poštno ravnateljstvo poslalo je takoj uradnika k dotičnemu trafikantu, odredivši, da mu mora odvzeti nemško-slovenske dopisnice, ter mu zapovedati, da sme v bodoče prodajati samo nemško-laške. Glejte! take so razmere pri c. kr. poštneju ravnateljstvu v Trstu.

Kaj pa naj rečem še le o Istri? Tu je vsaka kritika skoraj nemogoča, tako neverjetne stvari se tam godé. Neverjetno in neumevno je, da celo v deželnem zboru pripušča vlada, da se žali slovenski in hrvaški narod po neki klifi v Istri, katera nima pravice, da obstoji, ako se pomisli, kako se obnaša proti Avstriji.

Gospoda slavna! Kje v izobraženem svetu bi bilo mogoče, da bi klika, ki zastopa manjšino deželnega prebivalstva, smela zabraniti, da ne pridejo v stenografične zapisnike govori onih poslancev, ki zastopajo večino deželnega prebivalstva? Kje — vprašam Vas — bilo bi mogoče, da bi se dopuščalo galeriji, da se sme poslanec še tako neznatne manjšine — nikari pa že večine prebivalstva — smejeti, kazati jim rožičke, med njihovimi govori peti, žvižgati in stopati navlašč v ta namen na galerijo privlečenim psom na repove, da tulijo. V ister-

skem deželnem zboru godi se vse to; vlada pa se ne oglasi proti temu, temveč molči dosledno, akoravno se je opozarjal vladni zastopnik, naj zabrani tako sramotno ravnanje. Gospoda moja, in grof Taaffe za vse to tudi ve; vsaj ko se hrvaški in slovenski poslanci isterskega deželnega zbora obračali že tudi naravnost do njega za pomoč. Pa kaj, gospod ministerski predsednik se ima baviti z važnejšimi stvarmi; vsaj ima porabljeni vso svojo avtoriteto, da bi spravil iz privatnih služeb može, katerim se ne more očitati nič drugega, ko to, da imajo svoje mnenje o njegovej čudnej avstrijskej politiki.

Ali more kdo po vsem tem, kar sem Vam povedal o razmerah na Primorskem, še dvomiti, da gre vladi pred vsem za zatiranje slovanskega življa? Videč, kako se na Primorskem proti nam podpira laški živelj; kako se laškemu jeziku daje prednost pred jezikom slovenskim in hrvaškim; da, kako se laški jezik povsodi uriva v notranje uračevanje, samo zato, da se izpodriva slovenski in hrvaški jezik ali ne bode te prišli do prepričanja, da se vse to godi po nekem načrtu, katerega sempo prej označil?

Gospoda moja! Vsak jezik in vsak narod je naše vladi mil in drag, samo da ga more porabiti proti Slovanom. Mislite-li, da bi v Bosni in Hercegovini modra naša uprava pod vodstvom madjarske ekscelencije Kallaya ne bila že davno upeljala turški jezik, ako bi se bil v teh deželah le količkaj udomačil za časa turškega gospodstva? Zato pa je iznašla bosanski jezik, kakor nekaj pri nas „kranjsko špraho“, samo da jej ni treba pisati in izgovarjati pristujenega izraza: hrvaški ali srbski. In če se najvišji funkcionarji eminentno krščanske države sijajnim načinom udeležujejo v Sarajevu sprejema onih Muhamedancev, katere je verski fanatizem gnal na grob proroka v Meku in Medino, ali ni opravičena trditev, da je to ravnanje naperjeno naravnost proti Slovanom; proti onim, istim Slovanom, ki so stoletja in stoletja branili Avstrijo ponovnih navalov razdivjanega muhamedanskega življa?

Gospoda moja! To nam daje mnogo misliti. Obupati bi morali nad Avstrijo, če bi ne vedeli, da je Bog ni vstvaril za razpad, in da zato more slepota, v katerej tavajo sedaj njeni državniki, trajati le še nekaj časa. Bilo bi čudno, da bi merodajni krogi nikdar ne prišli do prepričanja, da le Slovanismo oni element, ki ima interes do obstoja Avstrije; da le na nas se ima opirati ta država ako hoče, da ostane mogočna in imenitna.

Res! Danes zidajo odločujoči krogi vse nade na zvezo z Nemčijo in Italijo. Nimam povoda, da bi dvomil o iskrenosti čutil cesarja Viljema in kralja Umberta. Ali jasni ti osobi vladarski nista še narod nemški in italijanski, ne moreta v imenu teh dveh narodov odločevati v vsakem oziru. Kako pa mislita ta dva naroda, izražata se jasno, tako jasno, da bi bili mogli tudi merodajni krogi na Dunaji že priti do prepričanja, kaj bode konec ti nenaravni zvezi.

Gospoda moja! Ni treba posebnega proroškega duha, da vidi človek, kako bode jedenkrat zopet prišlo leto, podobno letu 1866., ko bodo navalili na Avstrijo od severa Nemci, Lahi od juga. Premočna je narodnostna ideja in preveč upliva ima, da ne bi iz nje nastala gravitacija na severu in zapadu v Berlin, na jugu v Rim. Znamenja, ki nam to predveščajo, vidna so vsak dan.

In kdo bode tedaj poklican, da brani Avstrijo? Oni, ki so jo branili l. 1848. in 1866.

Gospoda slavna! Ko sem v jednj preteklih sej med govorom prijatelja svojega dr. Tavčarja zaklical, da so bili Slovani, kateri so leta 1866. branili Avstrijo nemškega navala, tedaj se je to silno smešno zdelo srečnemu posestniku graščine Habaške, častitemu poslancu veleposestva gospodu baronu Lichtenbergu. Obžalujem da ga danes, ko mu odgovarjam, ni navzočega (dr. Schafer kliče — ruft: Er ist ja da) — res, vidim, da je tukaj — in zato ga zagotavljam, da na tem ni bilo prav nič smešnega temveč, da je stvar jako resna. Ali je častiti gospod tovariš z one (desne — rechten) strani pozabil, kaj se je zgodilo leta 1866., ko so po nesrečni bitki pri Kraljevem Gradcu, ko je naša armada bila pogažena, nemške čete približevale se Dunaju? Takrat je lokavi pruski kancelar pl. Bismark ponudil voditeljem češkega naroda, da bode vzpostavil stari sijaj kraljevine Češke, ako se izreko za odpad od Avstrije. Možno to so v interesu Avstrije odbili češki voditelji zapeljivo to ponudbo. Kdo vé, če bi Avstrija ne imela danes drugo obliko na severu, ako bi bili voditelji češkega naroda takrat ravnali drugače? Vidite, tako so Slovani branili takrat Avstrijo pred Nemci, da ne govorim o tem, koliko slovanskih polkov je krvavelo pod Sadovo in pri Kraljevem Gradcu.

In kako je bilo leta 1848? Na Dunaji nastal je upor: Madjari pa so začeli odkrito vojsko proti Avstriji. Takrat pa so se vzdignili hrabri hrvaški sokoli pod vodstvom junaškega svojega bana Jelačića, tedaj so Slovaki, Rusini in Srbi zbirali prostovoljne čete in vsi ti roji šli so v boj proti Madjarom za Avstrijo. In ko je kljub temu Avstrija skoro

omagovala; ko se je zdelo, da bodo madjarski uporniki skoro triumfovali; ko se je že majal prestol cesarja avstrijskega kot kralja ogrskega; tedaj prihitela je na pomoč slovanska Rusija in rešila je Avstrijo propada, ohranila je cesarju avstrijskemu kraljestvo ogrsko. Ali torej niso Slovani zares tisti element, na kateri se more Avstrija zanašati vselej in tudi v dneh največje stiske? Ni li tedaj blaznost, če jih hoče zatirati? Zlasti pa imamo mi Slovenci in Hrvatje v Istri, prebivajoči na jugu države, prevažno nalogo, da branimo Avstrijo proti navalom ekspanzivnega in skrajno nevarnega italijanskega življa in da ji ohranimo jedino znamenito trgovsko pristanišče, brez katerega bi jej bila podvezana glavna žila življenja. Silno se tedaj pregrešujejo oni, ki delujejo v ponemčenje in polasčenje Slovencev in Hrvatov, kajti ti delujejo na severu in zapadu „pour l'empereur de l'Allemagne“, na jugu pa „pour le roi d'Italie“. Žal! da to očitane zadeva našo vlado v polnej meri.

Vender pa smemo biti prepričani, da se bodo nazori v merodajnih krogih konečno venderle spremenili, in da bode tedaj mogoče nam Slovincem združiti se v jedno upravno celoto, v kateri bode imela Avstrija mogočno trdnjavo proti ekspanzivnemu in nevarnemu laškemu življu; pa naj naš uradni list, kateremu se v poslednjem času popolnoma nedostaje objektivnosti in takta, dela še tako neslane dovtype o „muthmasslichen Zeitpunkt des vereinigten Sloveniens.“

Visoka gospoda! Le še nekoliko besedi. Vsaka redno urejena država ima poleg ostalega tudi dolžnost, da skrbi državljanom za politično odgojo. Kakošna je bila ta politična odgoja doslej pri nas? Madjari bili so v odkritem upor proti državi, sedaj pa gospodujejo v njej neomejeno in izročeni so jim Hrvatje, Slovaki, Srbi in Rusini, ki so se borili proti njim za Avstrijo, na milost in nemilost. Na Češkem prizadeva si vlada, akoravno ima vso zaslonbo pri Čehih, da jim urine pogodbo, katere je na izključno korist Nemcem in na očitno škodo češkemu narodu. Na jugu vrše se v laških krajih demonstracije vladi sovražne; ali vendar podpira vlada laški element proti zvestemu in lojalnemu slovanskemu življu. Ali ni to čudna politična odgoja? Bode-li vladi ustrezno, če bodo narodi začeli izvajati moralo iz te politične odgoje?

S tem končavam. Dolžan sem bil spregovoriti, da označim svoje stališče in da povem, kaj mislim o našem političnem položaju. Vem da sem si s svojim govorom morebiti nakopal preganjanja, katero se bode začelo v Ljubljani in bode segalo preko Dunaja dalje na sever. Toda to me ne plaši. Ko sem prevzel mandat, kateri so mi zaupali volilci Ljubljanski, imel sem trdno voljo, da hočem izvrševati ta svoj mandat vestno in z vsem prepričanjem, pa naj bi zato trpel tudi preganjanja. Bodite uverjeni, da ga bodem tudi za naprej izvrševal tako in da bodem vselej jasno izražal svoje mnenje.

Upam, da bodo državniki avstrijski prišli v kratkem do prepričanja, katero sem izrazil s temi svojimi besedami; ko bi se pa vender motil, tedaj — no tedaj nimam družega odgovora, ko nemško poslovico, ki se glasi: „Wem nicht zu rathen ist, dem ist auch nicht zu helfen.“ (Odobranje med poslanci in na galerijah.)

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani, 28. novembra.

Prememba vladne sisteme

je baje pričakovati. Grof Taaffe vidi, da se po dosedanjih sistemi dalje vladati ne bode moglo, ko se je razbila sprava na Češkem. Vlada sedaj išče novih zaveznikov, ali jih ni lahko dobiti, ker so razmere med židovskimi liberalci in protisemiti jako napete. Odločno na slovansko stran se pa Taaffe nikakor obrniti neče. Poskusil bode sestaviti novo večino iz Rusinov, nemških liberalcev, Koroninijevcev, h katerim bode pritegnil še češko veleposestvo. Z Rusini se že pogaja vlada. Da bode več liberalcev v državnem zboru, bode morda vlada iz volilnega zapisnika veleposestva na Gorenjem Avstrijskem izpustila duhovska posestva. Če se Taaffe namere posrečiti, bode se nekoliko premenilo ministerstvo in vanj ustopi Plener in še kak drug liberalce.

Češka deželna razstava.

Nemški klub češkega deželnega zbora je sklenil Nemcem priporočati, da naj se ne udeležé razstave, ker Čehi ovirajo izvršitev sprave. Ta sklep nemškega kluba je pl. Plener v svojem govoru v deželnem zboru omenjal. Da so se Nemci odločili za ta korak, temu je baje to uzrok, da je na predlog poslanca Matusa sklenil deželni zbor, da predsednik in vladni zastopnik v deželnem kulturnem sovetu, morata biti večča obeh deželnih jezikov. Nemški listi zahtevajo, da se zakon ne predloži

sankciji, ker se je vanj vsprejela določba, v katero Nemci niso privolili. Postopanje čeških Nemcev nam zopet kaže, kako nemški liberalci razumejo enakopravnost.

Tirolsko šolstvo.

Načrt zakona o šolskem nadzorovanju, katero je vlada predložila tirolskemu deželni zboru, nikakor ne ugaja nemškimi konservativcem. Ne loči se dosti od prejšnjih vladnih predlogov, katere je zavrgel deželni zbor. Konservativni listi se pa nadejajo, da vlada ne bode ugovarjala, da deželni zbor v nekaterih bistvenih določbah premeni vladno predlogo. Če vlada ne bi mislila privoliti v take spremembe, bi ne bila zboru načrta zakona predložila, ker mora vedeti, da ga brez sprememb deželni zbor ne vsprejme. Seveda se morda varajo konservativci v svojih nadah. Če bodo vladno predlogo dosti spreminjali, najbrž sankcije dobili ne bodo.

Ogerski državni zbor.

Deset sej je ogerski državni zbor potreboval za debato o znanem ministrskem ukazu, po katerem bi se bil izvel zakon, da se dečki iz mešanih zakonov odgoje v očetovi, deklice pa v materni veri. Debata se je bila tako zasukala, da je gotovo neso bili veseli oni, ki so sprožili to zadevo. Končala se je s tem, da je velika večina izrekla, da odobrava vladno postopanje.

Vnanje države.

Parnell.

V ponedeljek se bode odločilo, ali Parnell še ostane irski vodja ali ne. Irski poslanci bodo se ta dan posvetovali o tej zadevi. Parnell sam baje drugače ne misli odložiti svojega mandata, da mu irski poslanci izreko nezaupnico, kar se pa, misli on, ne bode zgodilo. Vladna stranka hotela je v zbornici Parnellovo zadevo spraviti v razgovor, da uniči irskega vodjo, ali irski poslanci so zapretili, da bodo potem razkrijali razne, ne baš lepe stvari iz privatnega življenja vladnih privržencev. Konservativci so se pa tega ustrašili in sklenili molčati o vsej stvari.

Angleški parlament

se bode baje kmalu razpusil. Konservativci mislijo, da je baš sedaj čas zanje ugoden, posebno, ker se angleški liberalci in Irci zaradi Parnellove zadeve ne morejo lahko sporazumeti. Naj tudi odstopi Parnell, stvar se ne bode poravnala. Irci ne bodo odpustili svojim dosedanjim zaveznikom, da so prisilili, da se je moral njih skušeni vodja odtegniti političnemu delovanju. Če bi bile sedaj kmalu volitve, bi konservativci utegnili pridobiti nekaj mandatorov.

Liberalna liga na Portugalskem

napravljala vladi velike skrbi. Skoro vsi častniki, zlasti mlajši pristopili so k tej ligi, ki na skrivnem goji republičanska načela. Vladni krogi se boje, da bodo vojaki nekega lepega dne napravili državni prevrat, kakor so ga v Braziliji.

Dopisi.

Iz Grada 26. novembra. [Izv. dop.] Po vsem slovenskem svetu praznoval se bode letos nenavaden praznik, praznovali bomo vsi Slovenci decembra meseca spomin 90 letnice rojstva našega prvega pesnika in največjega ljubljence vsega slovenskega naroda dr. Frana Prešerna. Povod tega izrednega praznika sklenilo je tudi akad. društvo „Triglav“ jednoglasno v svoji seji dne 17. novembra praznovati ta dan kolikor možno sijajno in dostojno. Takoj drugi dan začelo se je s potrebnimi pripravi za to posebno slavnost. Triglavanje v zvezi s Hrvati začeli so se pridno vaditi v petji, a ob enem nam je akad. društvo „Hrvatska“ obljubilo svoje sodelovanje in zopet bomo imeli enkrat priliko poslušati izvrstne tamburaše, ki so še od lanskega leta vsem predobro v spominu. Nadejati se nam je ta večer najlepšega duševnega užitka in najprijetnejše slovanske zabave v tujem mestu.

Ne morem si kaj, da ne bi pri tej priložnosti, omenil nekega drugega lepega početja, ki je bilo pri rešenem zborovanju predmet zanimivi razpravi: složno postopanje društev „Triglava“ in „Hrvatske“, bilo je glavni vzrok, da se je začelo tudi v našem društvu obče zanimanje za tamburanje, v kratkem začeli se bodo i slovenski visokošolci vaditi v tamburanji in akad. društvo „Hrvatska“ nam je tudi takoj obljubilo pomagati, kar se bode dalo; res krasna vez, ki bode na ta način še ožje sklenila Hrvate in Slovence na Graškem vseučilišču.

Ker že govorim o naši zadnji seji, pač ne morem nikakor zamolčati, da nam bode to zborovanje ostalo nepozabno še iz nekega drugega vzroka. Naši vrli deželni poslanci, katere je baš zdaj odposlal narod, da branijo njegove pravice in ga varujejo, kolikor se dá, tujega nasilstva, iznenadili so nas pri teh živahnih razpravah s svojim prihodom: soglasni Živio! zadonel je po vsej dvorani, kajti

takih gostov ne vidimo vsaki dan v svoji sredini; naidušenje je bilo tem večje, ker smo videli mej došlimi dva nekdanja predsednika društva „Triglav“ g. dr. Jurtelo in g. dr. Dečka. Razun njih počastila sta nas, kakor že prejšnja leta, tako tudi letos gospoda M. Vošnjak in dr. J. Sernec, in novoizvoljeni dež. poslanec g. Robič. V naidušenem govoru pozdravi predsednik društva došle gospode in v krasnih besedah mu odgovori dež. in drž. poslanec g. Miha Vošnjak, ter izraža svoje veselje na tem, kako lepo napreduje društveno življenje med velikošolsko mladino; kaka je razlika, ako primerja svoja dijaška leta, ko so po trije ali štirje bili že celo društvo, z dandanes, in kako ga vedno veseli prihajati v naše društvo.

Dež. poslanec dr. Dečko napije društvu poudarjajoč, kako veselo napreduje slovenski narod v vsakem obziru, kako je tudi društvo „Triglav“ zares pravo ognjišče slovenskim velikošolcem na tuji zemlji in mu želi, da bi tako lepo cvelo in raslo tudi za naprej, in vedno boljše spolnjevalo svojo težko nalogo, ki jo ima na tujih tleh v sredi sovražnega nam življa.

Ume se samo ob sebi, da nam je večer le prehitro minil, a utis, katerega smo vzeli s seboj, ta nam ne mine.

S Ptuja 27. novembra [Izv. dop.] „Slovenskega pevskega društva na Ptui“ najvažnejša odborova seja za tekoče društveno leto vršila se je dne 9. novembra t. l. Vspored naznanil se je radi važnosti predmetov mesec dni prej in par dni pred sejo objavil v časnikih, da bi merodajni krogi, koji so se prosili, odboru priskočiti s svojimi nasveti, ne prezrli za poslovno naše leto važnega dne 9. novembra. Odzval se je našim vabilom jeden iz mej vnanjih odbornikov ter nam se svojimi umešnimi nasveti prav dobro došel. Bodi njemu in marljivemu poverjeniku ob Savi, ki nas je istotako počastil s svojimi nasveti, presrečna hvala izrečena!

Za vsopred koncertu, ki se ima dne 15. avgusta prih. leta vršiti, izbrale so se naslednje pesmi! A.) Mešani zbori: Volarič „Grajska hči“, nova „Slovenskemu pevskemu društvu“ poklonjena skladba s samospevi za sopran, alt in tenor, Förster „Ljubici“ (nova „Slovenskemu pevskemu društvu na Dunaji“ poklonjena pesem) in Smetana „Kaj bi se ne veselili“ iz opere „Prodana nevesta“ s spremljevanjem orkestra. B.) Moški zbori. Nedvedova še neobjavljena pesem „Moja Avstrija“, „Gorenjci, Gorenjci smo“ iz Försterjeve opere „Gorenjski Slavček“ in potpuri narodnih pesnij.

Kakor hitro dojde izdatno število not in tiska, jele se bodo razpošiljati. Da odbor nikomur, ki je svojo dolžnost kot društvenik izpolnil, ne ostane s pesmimi na dolgu, prosi se zdaj, da bi društveniki pravočasno izpolnjene nabiralne pole z društvenino vrnili. Po njih mogel bode odbor posneti, koliko glasov in katere ima v vsak kraj poslati. Ozirali pa se bomo na vse došle nam želje, kolikor nam bode mogoče.

Kar se da storiti, ukrenilo se je že zdaj, da bi koncert dne 15. avgusta prih. leta bil vreden prejšnjih. Kapelniki v posameznih krajih, poverjeniki in vsi cenjeni člani pa se prosijo, da društvo v njegovih težnjah podpirajo in vse storé, kar more čast našo povišati. Vzlasti upamo, da se našemu krogu pridruže nove izdatne moči. Nihče naj se ne odtegne, marveč vsak naj pomaga društvu na svoj način in po svojih močeh, kolikor more. Imenitnosti dela našega treba ni nikomur na srce polagati, kajti znano je vsacemu rodoljubi, kake utise napravilo je povsod, kjer je društvo naše nastopilo. Z združenimi močmi mogoče nam bode še več doseči! S slavo pa, ki si jo bode pridobilo društvo, dičil se bode narod slovenski, ki ima v pesmi svoji najboljšo moč, ki zato petje ljubi in zanj živi. Bog daj, da bi bil dan prihodnjega koncerta slaven za zgodovino „Slov. pev. društva“ in za naš mili narod!

Iz Zagorja ob Savi 26. novembra [Izv. dop.] Prvi Sokolski večer dne 16. t. m. nam je zopet dokaz, kako je mlado društvo priljubljeno in kako zanimanje je v nas in v okolici za „Sokola“ in probujo slovenskega naroda. Prišlo je toliko občinstva, (seveda bode znabiti neki gospodje zopet rekli odličnega nobenega,) da so bili vsi prostori staroste g. Medveda napolnjeni. Ob 3. uri popoldne pričelo se je kegljanje na dobitke, katero je doneslo društvu vsega skupaj blizu sto goldinarjev, kar je gotovo veliko.

Ob 7. uri oglasili so se pevci, kateri so nas s krasnim petjem zabavali do 10. ure.

Vrstili so se tudi govori. Župnik Št. Lambertski g. Berce govoril je posebno vro in poudarjal, kako nam je delovati proti šulferajnu in „Südmarki“. Podpirati nam je družbo sv. Cirila in Metoda po svojih močeh in držati se gesla „Svoji k svojim“. Polagal nam je pa posebno na srce, da o priliki ljudskega številjenja vsak zapiše v rubriko materni jezik „slovenski“, ne pa nemški.

Cand. iur. g. Mračje je govoril o Sokolih v Čebih in v nas. Spodbujal je naše društvo k neumornemu delovanju na korist narodu slovenskemu in poudarjal, da se ne smemo plašiti, akoravno se nam v Zagorji še vedno največ nasprotuje od one strani, katera bi morala društvo podpirati. Namen Sokolov je blag, pravila so potrjena, no nasprotuje se mu, ker ne goji piščancev! Živio Sokol!

Dosedanji pevovodja g. Lozej se je poslovil od pevcev, ker mu služba tega posla več ne dopušča. Žalostni so bili naši pevci in tudi mi, dobro znajoč, da bomo teško pogrešali g. Lozeja, posebno ker tukaj ni dobili pevovodje.

Poštar g. Modic napil je gg. pevcem in se zahvalil g. pevovodji na njegovem trudu.

Gospod Ševcar je dobro predstavljal komični prizor. — Ob 11. uri pričel se je ples, ki je trajal do belega dne.

Zabavali smo se izvrstno in hvaležni smo mlademu vrlemu „Sokolu“ za ta večer s prošnjo, da nam priredi še veliko tacih večerov.

Nadejaje se, da ustreže naši želji, ti zakličemo iz dna srca: „Živio Sokol!“

Izpod Stola 27. novembra. [Izv. dop.] Minule dnove bilo je v naši župniji polno radosti in veselja; slavil se je prihod in umeščenje novega župnika gospoda Tomaža Potočnika. V četrtek 13. t. m. popoldne istopil je čast. gosp. novi župnik v spremstvu treh gosp. duhovnikov iz železničnega vlaka v Žirovnici — kjer ga je pričakoval srenjski odbor z vozovi in mnogim ljudstvom. Mej gromom topičev in zvonjenjem zvonov bližnjih podružnic peljal se je gosp. župnik v mnogobrojnem spremstvu v svojo 20 minut oddaljeno praznično oblečeno župno cerkev Breznico. Ne daleč od cerkvenih vrat, pri pokopališču, postavljen je bil z cerkvenimi, deželnimi, cesarskimi zastavami in z lepimi vencami okrašen slavalok s primernimi napismi. Tu ga je pričakovala vsa šolska mladina s svojim gosp. učiteljem in krajnim šolskim svetom. Stopivšega z voza pozdravi ga gospod učitelj v svojem in v imenu krajnega šolskega sveta; nagovori ga mala učenka s primernimi besedami podavši mu dragocen in prelep šopek z belima trakovima, na katerih je bilo brati:

Pozdravljeni sred naših trat,
Novi župnik, stotisočkrat.

Svojemu dušnemu pastirju
Brezniška mladina 13. novembra 1890.

Nato stopi gospod župnik v prelepo župno cerkev, ter podeli mnogobrojni množici blagoslov.

Povedati moram, da so Brezničanje vsprejeli svojega dušnega pastirja z največjim veseljem in z vso častjo; kajti ne samo pred cerkvijo je stal slavalok, ampak z zastavami in lepimi vencami okrašen slavalok je bil v vsaki vasi, po kateri se je vozil novi župnik. Tako v Breznici, Zabreznici in v Selu. Na večer napravil je tukajšnji moški zbor gosp. novemu župniku baklado s petjem.

Umevno je, da so bili naslednjo nedeljo, dan inštalacije, vsi Brezničanje v največjem veselju, da so. mej ubranim zvonjenjem gromeli topiči, da je šolska mladež — deklice belo oblečene — spremila svojega očeta iz župniškega dvorca v cerkev itd. Omenim naj le površno prezanjivo in jako izborno propoved, katero je govoril velečastiti gospod c. kr. profesor Tomo Zupan, Brezniški rojak. Razkladal nam je zgodovino Brezniške župne cerkve, ter našteval vrline vseh do sedaj službujočih gospodov dušnih pastirjev. Povedal nam je, da je bila naša župna cerkev posvečena v dan sv. Avgušтина 1. 1821, ter da je o istem času župnikoval, v tedanji Rodinski fari, plemenit po rojstvu in duhu Kristijan Alojzij, kateri je bil potem prvi župnik Brezniški. Povedal nam je da je sedajni Tomaž Potočnik šesti. Odgovoril nam je učeni gospod profesor tudi na vprašanje: „Ali so Brezničanje v zadnjih 30 do 40 letih šli v duševnem oziru nazaj ali naprej?“ dokazal nam je, da Brezničanje niso zaostali, temveč v marsikaterih rečeh napredovali. Po slovesnem cerkvenem opravi bilo je jako ukusno kosilo v župnijskem dvorcu, katerega se je udeležilo mnogo gosp. povablencev. Vrstila se je tu napitnica za napitnico, in tako so bili slavnostni dnovi dokončani.

Domače stvari.

— (Bosenska narodnost!) „Glas Hercegovca“ z žalostjo opaža, da je mej muhamedovci in katoliki zavlada misel o bosenski narodnosti in o bosenskem jeziku. To je že toliko „bedastoča“, da bi je skoro ne verjeli, ko bi ne poznali činiteljev, ki delujejo iz lahko umevnih nagibov v tem zmislu. Upajmo, da ta neslana novotarija ne bode prodrila v narod!

— (V Zagrebu) umrl je v četrtek Dragotin pl. Pogledič, sekcijski načelnik, umirovljeni veliki župan, častni meščan Zagrebški i. t. d. v 70. letu dobe svoje. Pokojni Pogledič bil je iz onih vedno redkejših rodoljubov hrvatskih, ki so sodelovali pri nekdanjem ilirskem gibanju. L. 1848. je pod Jelačićem igral važno ulogo, pozneje pa zavzemal razna odlična mesta. Vsi hrvatski listi posvetili so mu laskave nekrologe, v katerih hvalijo njegove izredne vrline.

— (Iz Gradca:) Danes (28. t. m.) je bil na Graškem vseučilišču promoviran doktorjem medicine g. Josip Treiber. Ž njim loči se od univerze vrl narodnjak, ljub prijatelj in jedini sedaj v Gradcu studirajoči koroški Slovenec. Mnogaja ljeta narodu v čast in prid!

— (Podpornemu društvu za slovenske velikošolce na Dunaji) so pri njega drugem obnem zboru darovali sledeči gospodje: Veleč. g. Fr. Jančar, župnik nemškega viteškega reda, 5 gld., dr. Vladimir pl. Globočnik, koncipist v c. kr. finančnem ministerstvu, 6 gld.; ustanovnik društva (s 50 gld.) gosp. Maté Bavdek, revident v c. kr. finančnem ministerstvu, 5 gld.; g. Franjo Tomšič, inženir na Dunaji, v tretji 5 gld. (letos torej 15 gld.); g. dr. Matija Murko, 3 gld.; gosp. Josip Premern, uradnik pri c. kr. poštni hranilnici, 3 gld.; g. Peter Hlačer, uradnik sev. zah. železnice, 3 gld. V istem obnem zboru je na predlog g. inž. Tomšiča predsednik akad. društva „Slovenija“ g. Batič nabral 14 gld. 42 kr. za „Podporno društvo“. Presrečna bodi hvala vsem darovateljem!

— (Vrsta porotnih obravnav) pri Ljubljanskem porotnem sodišču je za to četrto zasedanje sledeča: dne 1. decembra: I. obravnava: Lovrenc Mlakar, hudodelstvo tatvine; II. obravnava: Janez Lipoglav, hudodelstvo požiga; III. obravnava: Ivan Nabergoj, hudodelstvo uboja. 2. decembra: I. obravnava: Josip Černe in Matevž Koder, hudodelstvo spolskega posiljenja; II. obravnava: France Korenčan, hudodelstvo teške telesne poškodbe. 3. decembra: I. obravnava: Andrej Košir, hudodelstvo umora; II. obravnava: Ivan Šerjak, hudodelstvo ponarejenega kovanega denarja. 4. decembra: I. obravnava: Ivan Jerala, hudodelstvo teške telesne poškodbe; II. obravnava: Valentin Lavrič, hudodelstvo uboja. 5. decembra: I. obravnava: Josip Trebec in Marjeta Trebec, hudodelstvo požiga; II. obravnava: Fran Jeglič, Anton Kuhar in Fran Krivic, hudodelstvo ponarejenega kovanega denarja; III. obravnava: Šimen Modic, hudodelstvo požiga. S to obravnavo bode četrto zasedanje končano.

— (Vokrajni cestni odbor okolice Ljubljanske) izvoljeni so bili zadnje dni od občin: Andrej Knez, posestnik na Viči; Jakob Matijan, posestnik v Zgor. Šiški; Fran Košak, posestnik in občinski predstojnik na Grosupljem; Lovro Kavčič, posestnik v Medvodah; Josip Zorn, posestnik na Dobrovi in Adolf Galle, graščak in župan v Zgornji Šiški. Od posestnikov, kateri plačujejo nad 80 gld. davka, bil je izvoljen: Jakob Strah, posestnik in župan pri Devici Mariji v Polji; od posestnikov, kateri plačujejo nad 200 gld. davka: Jakob Traun, posestnik in trgovec na Glinah. Virilni glas ima kot blagajnik tovarne v Velčah, Jurij Stadler. Ko imenuje še deželni odbor kranjski svoja dva zastopnika, vršila se bode volitev predsednika in podpredsednika cestnega odbora.

— („Hrvatski saborski veterani.“) Od poslancev, ki so 1848. l. v saboru sodelovali, jih je še deset živih. Ti so: Tito Babič, Kazimir Jelačić, Mijo Košec, Svetozar Kušević, Franjo Lovrič, Stjepan Pejaković, Viktor Somogji, Ivan Trnski in Ljudevit Vukotinović.

— (Slovansko pevsko društvo na Dunaji) priredi v nedeljo 30. novembra t. l. ob polu 8. uri zvečer svoj letošnji adventni koncert v mali dvorani glashenega društva I. Kunstlergasse 3, s sledečim vspešnim: 1.) Faller Nik: „Himna u slavu Ardrija Kačića Miošića, — moški zbor

hrvatski; 2.) a) Čajkowsky P.: „Nokturna“, b) Moszkowski M. „Valček E-dur“ — igra na glasoviru gospica Natalija Javurkova; 3.) Förster Anton: „Ljubica“, mešani zbor (novi), (skladatelj posvetil ga je „Slovanskemu pevskemu društvu“); 3.) a) Chopin F.: „Nokturna Es-dur“, b) Wieniawski H. „Mazurka“, za gosi s spremljevanjem na glasoviru — igra g. Alb. Bachrich; 5.) Dvořák Ant.: „Psalm 149“ — za mešane glasove s spremljevanjem na glasoviru; 6.) Patha Jan: „Matičce“ poje društveni kvartet: gg. V. Chladek, I. Stiebler, A. Skrivánek in R. Freund; 7.) Dvořák Ant.: „Ze Šumavy“, ciklus karakterističnih skladb za glasovir na 4 roke: a) „Na prástkách“, b) „U černeho jezera“, c) „Noc Filipjakubská“ — igrate na glasoviru gospici: Javurkova in Hemalova; 8.) a) Grosman L.: „Krakowiaczek“ poljski zbor moški; b) Havlas K.: „Padajte braćo“, srbski moški zbor. — Listki: V cerklju po 2 gld. 50 kr. — v prizemlju in na galeriji I. vrste sedeži po 1 gld. 50 kr. — drugi sedeži po 1 gld. — ustopnice v prizemlju po 50 kr. — dobé se v društveni pisarni I. Tiefer Graben 11, (L. Bouchal) in na večer koncerta pri blagajnici.

— (Ljubljansko kislo zelje) izvažajo se leto za leto v večji množini in v daljše kraje. Našlo je že pot v Aleksandrijo in Kajiro, izvažajo se pa tudi v veliki množini na Nemško, posebej v Berlin, kjer ga prodajajo trgovci z delikatesami kot „Laibacher Kraut“. Kilogram zelja stane v Ljubljani danes 7½ kr. Naši Krakovčani in Trnovčani res vrlo delujejo, da spečavajo naše ukusno zelje v vedno daljše kraje in tako koristijo sebi in našim kmetovalcem, ki posebno v okolici pridelujejo veliko in lepega zelja.

— (Vreme) je skrajno neugodno. Vrsté se sneg, babje pšeno, dež, vmes se je sinoči celo bliskalo. Snega je veliko nametalo in hoja po ulicah je jako neprijetna, ker je mnogo nemarnih bišnih gospodarjev, ki prav nič ne storé, da bi se trotoarji potrebili. Občinstvo z nevoljo opaža, da se sploh za ulice in javne prostore premalo stori in prepočasno odpravlja sneg.

— (Hrvatska šola v Buzetu) otvorila se je koncem preteklega meseca. Doslej je v njo upisanih 130 učencev, dočim jih v italijanski šoli ni niti 40.

— (Na Viru, v Dobski fari,) nastal je dne 24. t. m. okolu 8. ure zvečer v posestnika Fr. Štifterja govejem hlevu ogenj. Gospodar, kateri je mej tem časom molil s svojo družino v hiši rožni venec, za pretečo mu nezgodo niti vedel ni, opozoril ga je na isto stoprv Podreški župan, gospod J. Štupica, ko je neljubi gost, brezozirni uničevalec človeškega imetja že prav pošteno gospodaril za gospodarjevim hrbtom. Ker so domačini prihiteli takoj na pomoč in Dobsko gasilno društvo, prišedši na lice mesta, kmalu zabranilo nadaljno razširjenje požara, poškodoval je kruti element le streho ter upepelil krmo in steljo na hlevu shranjeno. — Gasilno društvo Dobsko, dasi še mlado, delovalo je pri tem, kakor tudi pri poslednjem požaru v Dobu dne 25. oktobra, ko je gorelo pri posestniku J. Sršiću, jako vstrajno in hvalevredno. Le tako naprej! Imenovana posestnika sta zavarovana nekda pri društvu „Slavija“.

— (Pristno Plzensko pivo.) Za svarilo vsem restavraterjem bodi obravnava proti restavraterju v Draždanah. Zatožen je bil zaradi goljufije, ker je svojim gostom eksportno pivo iz Radeberške pivovarne na Plzenski način izvarjeno, točil za pristno Plzensko pivo iz meščanske pivovarne. Sodišče je obsodilo goljufivega krčmarja v jeden mesec ječe in na 200 mark globe.

Telegrami „Slovanskemu Narodu“:

Praga 28. novembra. V mestnem zboru se je predlagalo, da ker je verjetno, da pride cesar k otvoritvi deželne razstave, naj se prično primerne priprave. Predlog vsprejel se je soglasno.

Peterburg 28. novembra. „Petersburgskija Vjedomosti“ naglašajo potrebo, da se osebju finskih oblastev dodá ruskega življa. To je potrebno za pospeševanje rusovstva na Finskem, a tudi iz stvarnih razlogov, ker se je le 20 percentov finskega pravosodnega osebja šolalo na vseučiliščih.

Peterburg 28. novembra. Ker se kolera Jeruzalemu bliža, ustavila so ruska obla-

stva izdajanje potnih listov romarjem, tjakaj namenjenim.

Bukurešt 28. novembra. Zbornica izvolila zopet Cantacuzena s 75 glasovi predsednikom. Catargi dobil 45, Bratiano 75 glasov.

Pariz 28. novembra. „Echo de Paris“ javlja: Vojno ministerstvo odstopilo je poljedelskemu ministerstvu 25.000 Lebelovih pušk, katerimi bode oborožilo gozdne stražnike, kateri se bodo v kratkem vežbali s to puško. Nadalje je 31 batalijonov carinskih stražnikov dobilo 70.000 Lebelovih pušk. Vsa teritorialna vojska ima že puške z malim kalibrom, oboroženje konjice z novimi karabinci bode do 1. aprila gotovo.

London 28. novembra. Parnell izdal bode manifest na irski narod, da si bode mogel napraviti sodbo o njem.

Novi York 28. novembra. Dillon izjavil nekemu časnikarju, da ima Gladstone ključ položaja v rokah. Dillon dal je razumeti, da se Parnell mora umakniti.

Buenos Ayres 28. novembra. Z vladnim dekretom znižale so se vladnim uradnikom plače za deset odstotkov.

Dunaj 29. novembra. Cesar iz Gödöllő semkaj došel.

Praga 29. novembra. Deželni zbor brez debate soglasno vsprejel budgetni provizorij. Namestnik izjavil, da je po najvišjem naročilu deželni zbor odložen. Vrhovni deželni maršal izrazil željo, da bi poslanci, ko se deželni zbor zopet snide, sešli se kolikor možno mirnega srca.

Bukurešt 29. novembra. Ministra Pancesco in Rosseti dala svoji ostavki. Marghiloman prevzame doméne in poljedelstvo, Majoresco pouk in začasno javna dela, Triandafil pravosodje. Drugi ministri še ostanejo.

Razne vesti.

* (Profesorja Kocha zasobno življenje.) Koch zjutraj ustaja ob 9. uri in se precej opravi. Suknje zjutraj ne obleče, temveč neko haljo brez rokavov. To haljo še le pred kosilom zamenja. Namesto kave je zjutraj gosto prežganko, v katero drobi črn kruh. Po zajuterku ide v svoj laboratorij, kjer ostane do dveh popoldne. Ob dveh kosi. Pri kosilu ima pečenko, lahkomocuato jed in juho. Točno ob treh ga že čaka postaren belec iz neke posojilnice konj, da jezdi na njem na sprehod. Čez jedno uro se vrne s sprehoda, potem se bavi z raznimi študijami. Ob osmih večerja in sicer precej obilno, kajti imeti mora najmanj tri ali štiri mesne jedi. Pri večerji pije vselej sodno vodo. Po večerji vsprejema prijatelje in znance in se z njimi zabava do polnoči. Potem gre v postelj, a precej ne zaspi, temveč še dolgo čita razne politične in znanstvene liste, ker po dnevu za to nima časa.

* (Cerkveni govori.) V cerkvi sv. Petra na Dunaji pričeli so se govori o socijalnem vprašanju za omikane stanove. Znani cerkveni govornik dr. Viktor Koch imel je v ponedeljek prvi govor.

* (Kako se doseže visoka starost?) Baron Felder, ki je že star 76 let, se je bil v mladosti navadil zgodaj ustajati. Svoje šolske naloge izdelaval je le zjutraj. Ko je bil v konviktu Seitensteten se je rad po zimi valjal po snegu na dvorišču. Spal je s svojimi součenci v nezakurjeni sobi. V kavarne in gostilne v mladosti ni zahajal, z igranjem ni tratil časa. V mladosti je imel vedno preprosto hrano. Upijančljivih pijač ni pil, tobaka ni nikdar pušil. Vedno je rad delal. Bil je v vsem zmeren in trdne volje in ni bil preveč vročkrven in rad vesel. Moltke, ki je letos dopolnil 90. leto, živel je v mladosti na kmetih. Od svojega 10. leta učil se je 10 ur na dan. Spal je v mladosti navadno po 10 ur, rad se je sprehajal, imel bolj pičlo hrano in bil je vse življenje jako zmeren in vsem. Anton vitez Schmerling, predsednik avstrijskemu višjemu sodišču, se je v mladosti rad igral vojake, spal po 8 do 9 ur, pozneje k večjemu 10 ur na dan delal. Ljubil je zabave, posebno gledališče, vsako leto je šel za nekaj tednov na kmete. Vedno je imel priprosto hrano, gostij ni ljubil. Za delikatese ni maral. Tobaka ni pušil, pil pa navadno vodo. Slavni francoski državnik Simon bil je vedno zmeren, za dobra jedila se ni dosti menil, kave ni pil. Sam pravi, da je dosegel 75. leto zaradi tega, ker je imel mirno vest in je rad delal. Smolka, predsednik avstrijski zbornici poslancev, ki je izpolnil 80. leto, dasi je mnogo trpel v svojem življenju, — bil celó na smrt obsojen, več let prebil v ječi pri slabi hrani, je po zimi vsak dan hodil nekaj časa po snegu, po leti pa po rosi. Jedel je malo in le jedenkrat na dan mesno jed. Rad se še sedaj sprehaja, ko je že star. Še le zadnja leta hodi v kopališče. Delal je

vse življenje pridno, včasih po 16 ur na dan, nikoli pa ne manj nego 10 ur.

* (Protisredstvo kačjemu otrovu) je stribnin, kakor zatrjuje učeni baron Müller v Melbourne. Mi seveda bi nikomur stribnina ne priporočali, ker je to zdravilo gotovo jako nevarno. Če se res potrdi kot dobro zdravilo, rabiti se bode pač smelo le pod nadzorstvom izvedenega zdravnika.

* (Nečloveško početje.) V Szantovi na Ogerskem se je posestnik Josip Marković sprl s svojo ženo, s katero je bil poročen še le pet mesecev in jej zasadil dolg nož do ročaja v prsi. Preverivši se, da je mrtva, vzel jej je uhanje iz ušes, odšel v gostilno, kjer se je jel dobrikati natakari in jej podaril uhanje. Zvečer je najel cigane, da so ga z godbo spremili domov. Prišel v sobo, kjer je ležala mrtva žena, planil je na truplo in ga jel strašno mesariti. Cigani so hiteli k županstvu, ki je dalo zlodejca takoj zapreti.

SLOVANSKI SVET

prinaša v 22. številki naslednjo vsebino: Principi. — O kritiki dr. Mahnič. III. K razširjanju paganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu. — Emigracija v Rusiji. — Bratje med soboj. (Konec.) — Nekoliko o ruskih gimnazijah. — Ruske drob- tinice. — Elegija. IV. — Pogled po slovanskem svetu: a) Slovenske dežele. b) Ostali slovanski svet.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca, in se pošilja naročniku izdajatelju „SLOVANSKEGA SVETA“ v Trst. — Naročnina znaša: za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld., za četrt leta 1 gld. Za Ljubljanske naročnike in dijake velja: celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr., četrtletno 90 kr.

KWIZDE fluid za protin,
preverjeno okrepilo pred in po hudih
(10) naporih, dolgih marših itd. (201)
Cena av. velj. gld. 1.—. Pristen le z varstveno
znamko, kakersna je zraven. — Dobi se v vseh
lekarnah; slednji dan ga razpošilja po pošti
glavna zaloga: okrožna lekarna v Korneuburgu pri Dunaji.

„LJUBLJANSKI ZVON“
stoji
za vse leto gld. 4.60; za pol leta
gld. 2.30; za četrt leta gld. 1.15.

Loterijske srečke 26. novembra.
V Brnu: 36, 25, 32, 89, 70.

Tuji:

28. novembra.

Pri **Maliči:** Deutsch iz Gradca. — Makoš iz Celja. — Heller iz Solnograda. — Pink, Kornitzer, Hochner, Ve-
lemin, Neuman z Dunaja.

Pri **Stonu:** Vogliger, Frennd, Kornhauser z Du-
Grabner iz Postojne. — Glanzman iz Trsta. — Kralj iz
Ljubljane. — Tage iz Berlina. — Kolarsky iz Praga.

Pri **bavarskem dvoru:** Bartman iz Ljubljane.

Meteorologično poročilo.

Dan	Cas opa- zovanja	Stanje barometra v mm.	Tem- peratura	Ve- trovi	Nebo	Mo- krina v mm.
28. nov.	7. zjutraj	733.1 mm.	-7.2° C	brezv.	snež.	20.00mm.
	2. popol.	732.5 mm.	-5.0° C	sl. svz.	obl.	
	9. zvečer	733.0 mm.	-5.8° C	sl. svz.	snež.	snega.

Srednja temperatura -6.0°, za 8.0° pod normalom.

Dunajska borza

dné 29. novembra t. l.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

	včeraj	danes
Papirna renta	gld. 88.60	gld. 88.85
Srebrna renta	88.65	88.90
Zlata renta	107.90	107.70
5% marcna renta	101.60	101.75
Akcije narodne banke	980.—	980.—
Kreditne akcije	298.50	299.75
London	115.10	115.10
Srebro	—	—
Napol.	9.11	9.11 1/2
C. kr. cekini	5.46	5.46
Nemške marke	56.50	56.60
4% državne srečke iz l. 1854	250 gld.	130 gld. 50 kr.
Državne srečke iz l. 1864	100	182
Ogerska zlata renta 4%	101	55
Ogerska papirna renta 5%	99	55
Dunava reg. srečke 5%	100 gld.	120
Zemlj. obč. avstr. 4 1/2% zlati zast. listi	114	—
Kreditne srečke	100 gld.	184
Rudolfove srečke	10	19
Akcije anglo-avstr. banke	120	161
Tramway-društ. velj. 170 gld. a. v.	—	—

Težko prebavljenje,
katar v želodci, dyspepsija, pomanjkanje
slasti do jedi, zgago i. t. d., dalje
katar v sapniku,
zaslizenje, kašelj, hripavost mnoge nadlegu-
jejo in te opozarjamo na (15-6)
OLAVNO SKLADIŠTE
MATTONIJEVE
GISSHÜBLER
najčistije lužne
KISELINE
katera se po izrekih najprvih medicinskih
avtoritet rabi z najboljšim uspehom.

V „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani
izšla je knjiga:

Razne pripovedke.

Najgrozovitejša muka peklena. Spi-
sal Catulle Mendès; prevlel Vinko. — Učenci. Spisal
Sevničan. — Silvestrov otročiček. Kaliforn-
ska povest. Spisal Bret Harte; poslovenil Vinko. — Uni-
čeno življenje. Češki spisal Stroupežničky; preložil
Vinko.

Koncipijenta

izurjenega v vseh notarskih poslih, vsprejemem
pod prav ugodnimi pogoji z novim letom.

Ivan Fischer,

c. kr. notar v Mokronogu.

(880—1)

Za pomočnika

priporoča se pri kakem graščinskem ali večjem go-
spodarskem oskrbnistvu učenec, ki je končal z dobrim
uspehom deželno gospodarsko, sadje- in vinorejsko šolo.
Star je 19 let, krepek in sposoben. — Ponudbe pod naslo-
vom **J. B.** upravištvu „Slovenskega Naroda“. (855—4)

Pisar.

Za svojo pisarno iščem zanesljivega in izur-
jenega pisarja, ki bi tudi zmožen bil malega kon-
cepta; ponudnik naj imenuje zahtevano plačo; ustop
1. dne januarja 1891.

Ormož, dne 25. novembra 1890.

Dr. J. Geršak,

868—3)

c. kr. biležnik.

Posestvo na prodaj.

Tri četrti ure od Ljubljane, v prijaznem kraju,
proda se hiša s 6 sobami, 2 kuhinjama, kletjo in
hlevom. Pri hiši je zidan vodnjak, vezan, z opeko
krit kozolec, 2 orali zemljišč, in sicer njive, paš-
nik in lep zasajen vrt.

Več se izve iz prijaznosti pri upravištvu tega
lista. (858—3)

Na najnovejši in najbolj način

umetne

(847—4)

zobe in zobovja

ustavlja brez vsakih bolečin ter opravlja plombo-
vanja in vse zobne operacije, — odstranjuje
zobne bolečine z usmrtenjem živca

zobozdravnik A. Paichel,
poleg Hradskega (čevljarskega) mostu, I. nadstropje.

Za lovsko sezono

priporočam največjo izber lovskih pušk: puške za
drobni svinec, brzodvocevke, risanice in kratke
brzorisanice lastnega izdelka z jamstvom; nadalje
dobre **Lüttische puške** za drobni svinec, salonske
puške in revolverje.

V zalogi so vse za lov potrebne priprave in
streljivo.

Oblesja iz najboljših in najlepših orebovine in v
vsakršni obliki ter vse v to stroko spadajoče poprave
se hitro, solidno in po ceni izvršujejo. Opozarjam pa
gospode lovce, da puške kar naravnost meni pošljejo in
ne dajo poprej puške kacemu drugemu, da jo še bolj po-
kvari, in jo potem nazadnje vendar meni izroči v popravilo,
kajti s tem se stvar le podraži.

Vse neugajajoče se radovoljno zamenja. — Cenik za puške
je na razpolaganje.

Z velespoštovanjem

Fran Kaiser

(633—13)

puškar

v Ljubljani, Selenburgove ulice.

Srbske narodne pesmi

o boju na Kosovem.

Iz zapišene

Ivana Mohorčiča.

V Ljubljani.

Založil Dragotin Hribar. —
Tiskala „Narodna Tiskarna“
1889.

Knjižica bode gotovo vsa-
komu, ki se zanima za so-
brate Srbe in njih pesem,
dobro došla.

Dobiti je v „Narodni Ti-
skarni“ v Ljubljani za ceno
30 kr., po pošti 32 kr.

Kuverte s firmo

priporoča

NARODNA TISKARNA

v Ljubljani.

Brnski
sukneni ostanki
2-10 metra za celo zimsko
suknjo. — **Palmerston**
gld. 5.50.

Sukneni ostanki
2-10 metra za celo zimsko
suknjo. Mandarin v vseh
barvah v zalogi, jako fine
baže gld. 9.—.

Sukneni ostanki
3-10 metra za vso zimsko
obleko gld. 5.—.

Loden

za lovske sukne 2-10 m.
gld. 5.—.

Sukneni ostanki
za cele hlače, progasti ali
križasti, 1 ostanek velja
gld. 3.50.

Svilneno
grebenasto sukno
le najnovejše v progi, 1
cele hlače gld. 6.—.

Blago za uniforme
ces. kr. uradnikov, financ,
veteranskih društev in po-
žarnih bramb po najnižjih
cenah. (789-6)

Bernhard Ticho
BRNO

Zelny trh št. 18.

Razpošilja se proti
povzetju.

Uzorec pošiljajo se za-
stoj in franko.

Elegantno oprav-
ljene karte za uzorec
le najnovejše v bogati
izberi pošiljam na za-
htevanje gosp. krojaš-
kim mojstrom.

Dorsch-evo olje iz kitovih jeter

najčistejše, najsvežejše in najuplaviteljše
vrste medicinsko olje iz kitovih jeter.
Staropreverjeno sredstvo proti kašlju,
zlasti pri pljučnih boleznih, škrofeljnih itd.
Mala steklenica 50 kr., dvojna steklenica 90 kr.

Bergensko Dorsch-evo olje iz kitovih
jeter v trioglatih steklenicah 1 gld. (793—11)

Deželna lekarna „Pri Mariji Pomagaj“

Ludovika Grečel-na

v Ljubljani, na Mestnem trgu 11.

AMERIKO.

Vsi, kateri nameravajo po-
tovati v Ameriko, in to v

Novi York,

Baltimore, Južno Ameriko

i. t. d., ter se želé hitro, varno in prijetno voziti,
dobé natančnejša pojasnila v nemškem ali sloven-
skem jeziku, ako se pismeno obrnejo na tvrdko:

Karesch & Stotzky v Bremenu

koncesioniran pošiljalen zavod za potnike s hitrimi
parobrodi: **Lahn, Saale, Trave, Aller, Ems,**
Eider, Fulda, Werra, Elbe.

Voznja traja le kakih 8 dnij. Voznino
zaračunava izredno cenó.

SVARILO! Ker nemava v Ljubljani in na
Dunaji agentov, in se je čisto
zgodilo, da so potniki, ki so se dali pogovoriti, da
so tam vozovnice kupili, jih dobili mesto čez Bre-
men za druga pristanišča, in katere so zabarantali
za počasi vozeče ladje: Zato svetujemo vsem, da se
niti v Ljubljani niti na Dunaji z nikomur ne dogo-
varjajo radi oskrbljenja vozovnic.

(585—31)

Karesch & Stotzky

odpravnik ladij v Bremenu.